Informativno-političko glasilo

Bunjevačke Novine

www.bunjevci.net

Subatica, februar 2022. - Godina XVIII - Broj 200 - Cena: 50 dinara

ISSN 1451-2505

Izuzetno priznanje u oblasti obrazovanja stiglo i u našu zajednicu

Bunjevački Nacionalni Savet

Национални савет буњевачке националне мањине
Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine
National Council of the Bunjevac Ethnic Minority

Slušajte radio emisije na bunjevačkom jeziku

„Bunjevačka rič"

Radio Subatica (104,4 MHz) nediljom od 9,30 sati

„Subatica na bunjevačkom"

Radio Subatica (104,4 MHz) subotom od 9,45 sati

„Radio Spektar"

Treći program Radio Novog Sada (100 MHz) petkom od 14,15 sati

Slušajte „Bunjevački radio"

www.boc.rs

Gledajte TV emisiju na bunjevačkom jeziku

„Spektar"

Radio-televizija Vojvodine, drugi program, nediljom od 17,30 sati

Pratite nas na internetu

www.bunjevci.net

Bunjevački nacionalni praznici:

2. februar, ***Dan Velikog prela***

23. februar, ***Dan izbora prvog Nacionalnog savita***

15. avgust, ***Dan Dužijance***

25. novembar, ***Dan Velike narodne skupštine Srba, Bunjevaca i ostali Slovena***

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA
IZ OBLAKA RAŠIRILA KRILA,
OJ BUNJEVČE PROBUDI SE SADA
STAREŠINO SUBATICE GRADA.

MENE MATI UČILA PIVATI
PIVAJ SINE DA BUNJEVCI ŽIVE,
NEK NAM ŽIVI NAŠA MILA BAČKA,
TAMBURICA, PISMA BUNJEVAČKA.

NE ZOVEMO SAMO BOGATAŠE
VEĆ I DRUGE STANOVNIKE NAŠE,
JA SAM SINAK SUBATICE GRADA
NE DAM VIŠE DA MOJ NAROD STRADA.

BUNJEVAČKA SVEČANA PISMA

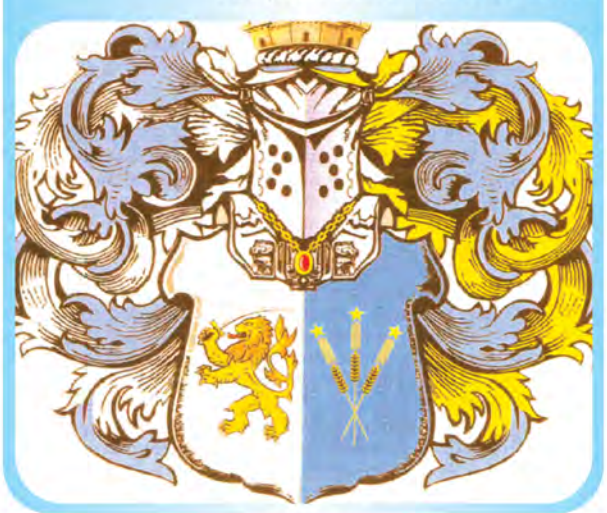

OSNIVANJE I FUNKCIONISANJE NIU „BUNJEVAČKOG INFORMATIVNOG CENTRA" POMOGLI

MINISTARSTVO KULTURE REPUBLIKE SRBIJE

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA INFORMACIJE AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINA

Informativno-političko glasilo
BN Bunjevačke Novine

Informativno-političko glasilo
bunjevačke nacionalne manjine
Godina XVIII Broj 200
Februar 2022.
Cina 50 dinara
Izlazi prve nedilje u misecu

Izdavač:
NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR" - Subotica

Osnivač izdavača:
NACIONALNI SAVET BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

Direktor NIU „BIC":
Boris Bajić

Glavni i odgovorni urednik „Bunjevački novina":
Nikola Stantić

Redakcija:
Nikola Stantić (novinar i lektor)
Ksenija Stojičić (gradska hronika)
Tamara Babić (kultura)
Stanislava Lutkić (Sombor)
Siniša Tikvicki (on-line izdanje)

Stalni saradnici:
Ana Vojnić Kortmiš, Tihomir Kujundžić Matković, Nikola Ostrogonac, Eva Kovač Pečkai

Tehnički urednik:
Nikola Stantić

Fotografija:
Nikola Stantić

Naslovna strana i korice:
Današnjica i tradicija

Adresa:
Trg cara Jovana Nenada 15/2,
24000 Subotica
Telefon/fax: 024 523-505
e-mail: bic@bunjevci.net

Štampa:
Rotografika Subotica

Tiraž:
1.000

Dizajn:
Studio Trid Beograd

Distribucija:
„Press international" - Novi Sad,
„Centrosinergija" d.o.o. Novi Beograd

List je upisan u Registar javnih glasila Agencije za privredne registre Republike Srbije pod registarskim brojem: NV000430
COBISS SR-ID 133482759

CIP - Katalogizacija u publikaciji Biblioteka Matice srpske, Novi Sad
659.3(=862)

Rič urednika

Poštivana čeljadi,

Februar je misec prela, piše naša dugogodišnja saradnica Ana Vojnić Kortmiš u svojoj rubriki u kojoj iznova podsića starije i uči nove generacije o običajima kod Bunjevaca.

I zaista, proslavili smo i ove godine prela i podsitili se njevog značaja. Za svako čeljade je bilo lipo otić na prelo, jel je ono bilo simbol okupljanja, diljenja zajednički obaveza, al i radosti. I te kadgodašnje večeri, kad se nije toliko marilo za luksuz i kaka će bit večera, bile su lipa prilika da se veze med našim svitom učvrste, jel svi mi imamo manje-više iste razloge za sriću i tugu.

Da je tako bilo divani nam i bać Grgo Pećerić. Kako mu krštenica piše 1945. godinu ko godinu rođenja tušta pamti, pa i da kadgod nije bilo teško stignit na prelo i priko dvi pruge i tri druma.

Bunjevci su se i organizovano okupili na prvom Velikom prelu 1879. godine. Koliki je bio značaj tog okupljanja potvrđiva i činjenica da je jedan od četri nacionalna praznika naše zajednice upravo to – Dan Velikog prela.

I danas Bunjevci moraje podsićat svoju okolinu da su još uvik tu i da zasluživaje svoja prava. Raduje što je nivo ostvareni prava sve veći, raduje što je bunjevački jezik sad u službenoj upotribi, raduje što će uskoro cilokupni program u osmogodišnjem škulovanju bit podvučen udžbenicima na bunjevačkom jeziku. Raduje, konačno, i da i pripadnici naše zajednice mogu bit jednaki sa drugima, pa i pripoznati ko lideri u svojoj oblasti, baš ko što je to Mirjana Savanov, jedna od ovogodišnji dobitnica „Svetosavske nagrade".

O svemu tom čitajte u jubilarnom, 200. broju vaši i naši „Bunjevački novina".

Strana 5-6

Strana 7

Strana 8-9

Strana 10-11

Strana 16-18

Strana 25

Sadržaj

4
Novine ko začetnik standardizacije jezika
5-6
„Bunjevačke novine" od neprocinjive važnosti
7
Novine na radost cile zajednice
8-9
Ulaganje u mlade – jedini put ka razvoju zajednice
10-11
Život u skladu sa nagradom
16-18
Dok je Bunjevaca, biće i prela
19-20
Domaćinska prela okupila čeljad
25
Udžbenici za 21. vik
29
Čuva subatičke rase golubova

Ako i vi želite da vam poštaš svakog prvog u misecu donese „Bunjevačke novine" pritplatite se na nji.
Godišnja pritplata je 600 dinara (sa ptt troškovima).
Platit možete na naš tekući račun: 200-2642360101825-19 (Poštanska štedionica)
sa naznakom za pritplatu.
Godišnja pritplata za inostranstvo je 20 evra.
Posli uplate nazovite nas kako bi upisali vašu kućnu adresu: 024 523-505

POŠTIVANI ČITAOCI, PRID VAMA JE 200. BROJ „BUNJEVAČKI NOVINA”

Novine ko začetnik standardizacije jezika

Poštivani čitaoci, prid vama je jubilarni – 200. broj „Bunjevački novina”. Kogod će kazat kako je to tušta, kogod da je malo, al je svaki od ti 200 brojova naši novina bio značajan za zajednicu. I za ovaj broj, ko i za svaki od prithodni, mož nać i riči fale, naravno i kritike, al smo se i za ovaj broj, ko i za svaki prithodni, potrudili napravit što bolji balans, kroz informacije iz zajednice, kroz informacije o zajednici, a spram jubileja smo se malo podsitili i oni koji su bili nuz novine na početku.

„Bunjevačke novine” u ovom formatu izlaze od 2005. godine, a od broja 1 do broja 19 nji je uređivala **Vesna Vidaković**. Kasnije obaveze urednika priuzima **Suzana Kujundžić Ostojić** koja je bila urednica novina od broja 20 do broja 51, odnosno od broja 56 do broja 114. Novine je od broja 52 do broja 55 uređivo **Stevan Nemet**. Od broja 115 do broja 125 „Bunjevačke novine” je uređivala **Nataša Stantić**, od broja 126 do broja 128 **Vanja Nešković**, a od broja 129, pa do ovog, jubilarnog broja, „Bunjevačke novine” uređiva **Nikola Stantić**.

Kako kaže dr Suzana Kujundžić, danas pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, novine u zajednici su od izuzetne važnosti.

– Novine su bitne za svaki narod, one prinose informacije iz naše zajednice i informacije koje su važne za našu zajednicu. „Bunjevačke novine” su bile i začetnik standardizacije jezika, jel nam je bilo to potribno iz broja u broj. Tako štogod nije zaobašlo ni „Bunjevačko-šokačke novine” Ivana Antunovića, i oni su imali iste rasprave, a mi smo u rišavanju tog jezičkog pitanja najdalje stigli. „Bunjevačke novine” su iznidrile i list za dicu „Tandrčak”, pa i list za mlade „Bocko”, iznidrile su i informisanje na internetu, u njima je bio početak onog što se širilo i što se širi dalje. Meni, ko bivšem uredniku, je i danas izuzetno drago kad vidim kako „Bunjevačke novine” imaje svoje misto koje tribaje imat, što ima ljudi koji rade u njima. Poželila bi im još više saradnika, tušta oni koji čekaje novine iz miseca u misec, i naravno, bolje finansijske uslove.

Suzana Kujundžić Ostojić

Dejan Parčetić

Zanimljivo bi bilo, smatra dr Kujundžić Ostojić, u vrimenu kad imamo standardizovan jezik, otvorit u novinama prostor di bi se pisalo „narodnim jezikom”.

– Tako bi mogli vidit šta smo od tog jezika usvojili, a šta smo napuštili. To bi bilo interesantno, a bila bi to i dobra kontrola. Inače, mislim da su novine dobro balansirane, a svit uvik voli pročitat priloge o običnim ljudima, Bunjevcima, koji rade svoj poso, imaje svoje zanimacije...

Da su „Bunjevačke novine” od veliko značaja za cilu zajednicu smatra i **Dejan Parčetić**, podpridsidnik NSBNM, te pridsidnik UG „Bunjevačko kolo”.

– Drago mi je što su „Bunjevačke novine” stigle do ovako značajnog jubileja. Da nema naši novina, ova naša grana, mala al fina, bila bi lišena izuzetno važni tema, važni infromacija. Našim novinama želim još tušta godina postojanja, neka imaje nove saradnike, da prate i one koji dođu posli nas, nek nastave ovo što smo mi započeli, nek se i dalje „znade da Bunjevac živi”. Virujem u uredništvo, virujem u rukovodstvo „Bunjevački novina”, i, brez skromnosti, možem i pofalit „Bunjevačke novine” u odnosu na novine drugi zajednica – naglasio je Parčetić.

Ko i u svemu u životu, i u ovom poslu triba nać balans, danas u „Bunjevačkim novinama” tom težimo. Triba na stranicama novina nać mista i za teme koje su specifične samo za Bunjevce. Jel, di objavit priloge o aktivnostima u bunjevačkim udruženjima, ako ne u „Bunjevačkim novinama”. Potribni su i opšti prilozi, vezani za svakodnevicu koja nas okruživa, jel ni Bunjevci nisu sami na svitu, u svom getu. Novinama su potribni ozbiljni prilozi, potribni su i oni koji će malo i relaksirat čitaoce.

Nedostaje, priznaćemo, koji prilog više iz Sombora, di živi dosta naši Bunjevaca, tribalo bi pogledat malo i di još žive Bunjevci, sitit se malo češće i naši Bunjevaca iz Mađarske...

Kultura, tradicija, obrazovanje..., dica, mladi, stariji, pa i „veterani”, svako ko uzme „Bunjevačke novine” u ruke, mora nać štogod što će pročitat. Zato je i važan taj balans, a, uostalom, tako je i profesionalno.

N. S.

INFORMISANJE NA MATERNJEM JEZIKU JE BITNO ZA SVAKU NACIONALNU ZAJEDNICU

„Bunjevačke novine” od neprocinjive važnosti

Informisanje na maternjem jeziku je jedna od najbitniji stavki za svaku nacionalnu zajednicu, pa tako i bunjevačku. Danas se informacije o Bunjevcima i na bunjevačkom jeziku mogu dobit iz više izvora, a ključni segmenti grupisani su oko Novinsko-izdavačke ustanove „Bunjevački informativni centar”. U okviru ove ustanove najveća pažnja se posvećiva „Bunjevačkim novinama” koje su doživile svoj jubilarni – 200. broj.

– Informisanje na maternjem jeziku je jedno od najvažmiji dilatnosti u očuvanju identiteta i jezika svake nacionalne manjine. Vodeć se tom potribom, organi Autonomne pokrajine Vojvodine su još početkom devedeseti godina usmiravali, ne mala sridstva u ovu oblast. Da bi se ova potriba kontinuirano ostvarivala, s obzirom na to da manjinski mediji ne mogu bit komercijalni, osnovani su i finansirani, a kasnije osnivačka prava prineta nacionalnim savitima, štampani mediji na jezicima nacionalni manjina. „Bunjevačke novine” osnovane su 2005. godine, i od onda izlaze u kontinuitetu, zafaljujuć sufinansiranju iz budžeta APV. „Bunjevačke novine” jesu prvi registrovan medij na bunjevačkom jeziku, a u vrime kad su osnovane nije ni bilo uslova za druge medije na bunjevačkom jeziku – divani **Boris Bajić**, direktor NIU „Bunjevački informativni centar”.

Kako su se „Bunjevačke novine” razvijale kroz ovi 200 brojova, koliko je rad na informisanju i unapriđivanju ove oblasti utico na razvoj novi ideja, pa i novi medija koji su nastali u BIC-u, odnosno sa kojima BIC ima saradnju?

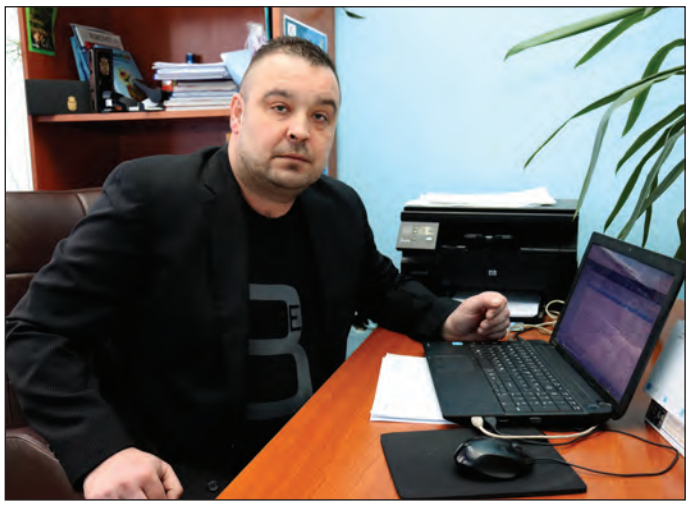

Boris Bajić, direktor NIU „Bunjevački informativni centar”

– S obzirom na to da su sridstva bila skromna u samom početku, skromno se i krenilo, al su novine već na samom početku oblikovane u skladu s potribama koje su bile imperativ, odnosno da se u novinama prikaže sve, el bar u najvećoj miri sve što se u zajednici događalo, al i pridstavljajuć tradiciju i običaje. Sam informativni okvir nije bilo lako održavat, s obzirom na to da su novine misečnik, odnosno da izlaze samo jedared misečno i da mnoge informacije više i nisu po definiciji informacije, imajuć u vidu kad je događaj bio, a kad novine izlaze. U početku nije bilo redakcije u pravom smislu, nego su u većoj miri bili angažovani saradnici po određenim temama. Strategija razvoja novina ko informativnog glasila nameća la je potribu da se oblikuje i sačini redakcija, koju čine stručni novinari, i to je s uspihom realizovano. Kako su se novine razvijale, tako se, možda još i brže, razvijo informativni prostor i potriba da se prati razvoj na medijskom prostoru. To je naročito postala prava obaveza kad je donet Zakon o javnom informisanju i medijima, koji je mnoga rišenja bukvalno nametnio, al i ukazo put u razvoju informisanja i na jeziku nacionalne manjine. BIC nije mogo pratit sve nove potribe ko ustanova, jel su sridstva s kojima je raspolago iz pokrajinskog budžeta naminska i opridiljena samo za štampane medije, a drugi sridstava nije bilo. Ubrzo, posli „Bunjevački novina”, osnovan je novi štampani medij naminjen dici – „Tandrčak”, a čim su se stvorili uslovi registrovan je internet medij „bunjevci”, i realizovalo se elektronsko izdanje štampani medija, i „Bunjevački novina” i Tandrčka”. Da bi ostvario potribu razvoja u medijskom prostoru, a imajuć u vidu nametnuta rišenja koje je definiso Zakon o javnom informisanju i medijima, NIU „BIC” je, nuz podršku Nacionalnog savita, ostvario saradnju s medijima nevladinog i privatnog sektora koji su na bunjevačkom jeziku, i ta saradnja i danas uspišno funkcioniše.

Šta „Bunjevačke novine” znače čitaocima koji ji čekaje iz miseca u misec? Kake su povratne informacije?

– Brez obzira na savrimene tokove i elektronske medije „Bunjevačke novine”, ko štampani medij, su od neprocinjive važnosti za razvoj informisanja na maternjem jeziku i na samom očuvanju bunjevačkog jezika, ko maternjeg jezika. To se naročito ogleda u činjenici da se samo u novinama, ko štampanom mediju, događaji opisivaje u sliki i riči i ko taki trajno čuvaje. Naročito triba naglasit i činjenicu da su čitaoci u većoj miri u zrilim godinama i da ne koriste elektronske medije u miri u kojoj su privrženi štampanim izdanjima. Ovake zaključke izvodimo i iz činjenice da na to ukazivaje i sami čitaoci.

Koliko zajednici znači prilika da ima medije koji donose priloge o dešavanjima, razgovore s ljudima koji pripadaje zajednici, koji se čes-

to ne mogu nać u drugim medijima?

– Veoma znači. Prvo zato što sopstveni mediji u punoj miri prate sve bitne događaje u zajednici, i u priliki su da po svim važnim i za zajednicu bitnim temama, konsultuju relevantne sagovornike. Drugo, zato što nije isto „informisanje na jeziku nacionalne manjine" i „informisanje o nacionalnim manjinama". Mnogi mediji koji informišu „o nacionalnim manjinama" ni nemaje uslova da na stručan način pružaju informacije „na jeziku nacionalne manjine". Da nije medija na jezicima nacionalni manjina ne bi se ni moglo divanit o informisanju na jezicima nacionalni manjina. Problem koji postoji je u činjenici da mediji na jezicima nacionalni manjina nisu komercijalni mediji, i da je potribna finansijska podrška zajednice da bi mogli kontinuirano postojat i pružat informacije.

„Bunjevačke novine", međutim, doprinose zajednici i više neg što se to mož naslutit na prvi pogled.

– Ogroman je doprinos „Bunjevački novina" u ostvarivanju svi prava bunjevačke zajednice, pa i samom očuvanju nacionalnog identiteta. U istoriji mnogo puta su čineni pokušaji stvaranja medija na bunjevačkom jeziku, ko potribe u nacionalnoj identifikaciji, očuvanja jezika i samog identiteta. Bilo je razni izdanja na bunjevačkom jeziku, pa u jednom periodu i novina pod nazivom „Bunjevačke novine", al prvi put se danas radujemo činjenici da „Bunjevačke novine" izlaze u kontinuitetu već više od 17 godina, i da upravo obilužavamo izlazak dvistotog broja.

Važno da se u „Bunjevačkim novinama" konstantno spominju teme, makar to kadgod izgledalo monotono, poput pitanja „Dekreta" i skrećanja pažnje na stvari koje nam nedostaju (ko što je to bio slučaj s jezikom do 2021. godine).

– To je od ogromne važnosti. Da nije ti tema u novinama, mnogi ne bi ni znali da je taka nepravda činjena Bunjevcima u pokušajima nasilne asimilacije, kojoj su Bunjevci bili izloženi od dolaska na ove prostore, ko što je to učinjeno „Dekretom". Mediji imaje i tu ulogu da nuz aktuelne informacije, pružaju informacije i o istorijskim činjenicama. To je od posebne važnosti za Bunjevce, jer su godinama bili u totalnoj medijskoj izolaciji, i što je još gore, javnosti su pružane iskonstruisane informacije u cilju asimilacije. Ovakav način iznošenja činjenica u javnost je od izuzetnog značaja za očuvanje nacionalnog identiteta. Uostalom, da nije „Bunjevački novina" ko medija na bunjevačkom jeziku, kako bi pokazali i dokazali da je bunjevački jezik maternji jezik Bunjevaca. Ovaki vid dilovanja, i iznošenja u javnost istorijski činjenica, doprino je konačnom proglašenju bunjevačkog jezika ko službenog jezika u Subatici.

Kaki su dalje putovi za razvoj „Bunjevački novina", al i čitavog „Bunjevačkog informativnog centra"? Kako se razvijat u „digitalnom vrimenu"? Šta je dobro, a šta mora biti još bolje?

– Da nije BIC-a, ko ustanove koju je osnovo Nacionalni savit, ne bi bilo ni „Bunjevački novina". Neophodno je dalje jačanje BIC-a u organizacionom, a naročito kadrovskom pogledu. Danas BIC ima mladu i stručnu redakciju, al je neophodno kontinuirano usavršavanje, naročito imajuć u vidu „digitalno vrime". Pored tog, s obzirom na činjenicu da bunjevačka zajednica nema budžetski finansiran medij za mlade, poput mnogi drugi zajednica, neophodno je nastavit započetu aktivnost i u novinama obezbedit dodatni prostor za sadržaje naminjene mladima. To je učinjeno dodatnim stranama, kako ne bi bili ugroženi drugi potribni i već uhodani sadržaji, a kako bi se obezbedio i medijski prostor naminjen mladima. To je neophodno naročito posli proglašenja bunjevačkog jezika za službeni jezik u Subatici. Ovu aktivnost neophodno je nastavit, brez obzira što se realizuje, kako bi kazali, sopstvenim snagama. Takođe, neophodan je razvoj elektronski medija, odnosno razvijanje i podrška postojećim elektronskim medijima, bunjevačkom radiju i internet medijima civilnog i privatnog sektora. To se radi na dobar način, tako što BIC, nuz podršku Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, finansijski i kadrovski pomaže ove medije. Veoma je dobro da se na ovim principima održava produkcija radio emisija, koje se u dogovoru emituju na Radio Subatici. To se mora nastavit i svakako usavršavat, naročito u pogledu još kvalitetniji sadržaja.

Boris Bajić

I na kraju, ko sve pomaže da novine izlaze u kontinuitetu. Koliko je ta pomoć važna?

– Da bi se postojeći sistem održo i da bi se usavršavo i napridovo, neophodno je postojanje BIC-a ko ustanove za ostvarivanje prava informisanja na bunjevačkom jeziku. To znači da Nacionalni savit mora bit svistan ove činjenice i da, brez obzira na to što po zakonu ne mož imat uticaj na uređivačku politiku koja je nezavisna, daje i u buduće apsolutnu, finansijsku i organizacionu podršku. Nacionalni savit ko osnivač, ima načina da određiva i prati rad BIC-a i s rukovodstvom i redakcijom usaglašava rad i razvoj BIC-a, a time i novina ko nezavisnog medija. Od prisudne je važnosti da se nastavi politika podrške manjinskim medijima u Vojvodini, a koja se u budućnosti mora prinet i na republičke organe i lokalnu zajednicu. Brez finansiranja, el zvanično kazano sufinansiranja od strane organa APV, „Bunjevački novina" i „Tandrčka", a tim u stvari BIC-a, ne bi bilo moguće kontinuirano izlaženje štampani medija, a ne bi bila moguća ni održivost elektronski medija koje podržava BIC. To proizilazi iz same činjenice da Nacionalni savit, iako osnivač BIC-a, ko izdavača „Bunjevački novina", nema mogućnost finansirat postojanje BIC-a i samim tim izlazak novina, jel za to nema sridstva. Sridstva koje Nacionalni savit ostvariva u finansiranju dilatnosti, a tim i informisanja, nisu ni približno dovoljna za funkcionisanje BIC-a, u stvari, dovoljna su tek za održivost elektronski medija, koji se po zakonu finansiraje isključivo iz realizacije projekata po konkursima. Podrška štampanim medijima, znači i „Bunjevačkim novinama", od strane organa APV, je danas srićom Zakonom uređena, i sigurni smo da će se kontinuirano nastaviti i u budućnosti – kaže na kraju Boris Bajić, direktor NIU „Bunjevački informativni centar". **N. S.**

OSNIVANJE „BUNJEVAČKOG INFORMATIVNOG CENTRA" OZNAČILO JE POČETAK NOVOG POGLAVLJA U INFORMISANJU U NAŠOJ ZAJEDNICI

Novine na radost cile zajednice

Med onima koji dobro pamte ponovno buđenje bunjevačke zajednice, osnivanje prvi udruženja, politički partija, pa i novina koje su imale bunjevačko ime sigurno je **Nikola Babić**. Posebno je bio aktivan ko prvi pridsidnik Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, kad su postavljani temelji za tušta stvari na kojima se naša zajednica i danas razvija.

Potriba da Bunjevci imaje svoje novine bila je aktuelna od ranije, a prva realizacija te ideje desila se pod okriljom Bunjevačko-šokačke stranke.

– U Bunjevačko-šokačkoj stranki smo se rukovodili idejom da i nama, Bunjevcima, tribaje novine. To je, međutim, bilo vrime kad je naš identitet bio sporan. Mi smo izašli ko stranka na izbore, al u tadašnjoj državi još nismo imali svoj status, nosili smo breme Dekreta iz 1945. godine. Pokušavali smo rukovodit se idejama Ivana Antunovića i Mije Mandića, pa smo 1993. godine pokrenili „Bunjevačko-šokačke novine". One su doživile 15 brojova, toliko smo imali znanja, volje, snage, a ponajviše sridstava. Nismo bili novinari, al smo se trudili pripravit štogod za naš narod. Oko tog su se, u tom periodu, nuz mene, aktivirali Mijo Mandić, Antun Stanković i Nela Nikolić.

Naredni korak je napravljen pod okriljom Bunjevačke matice.

– To se desilo 1998. godine, Bunjevačka matica je, nuz zalaganje čika Marka Peića, pokrenila „Bunjevačke novine". One su prvo izlazile jedared misečno, a potom periodično do 2002. godine. Bilo je problema ostvarit kontinuitet, a većina problema se opet odnosila na finansiranje.

Razvoj informisanja, uostalom ko i razvoj cile zajednice, bio je moguć kad je napravljen ogroman korak – kad je oformljen Bunjevački nacionalni savit.

– Sagledali smo situaciji, vidili koji su problemi i onda smo se opridilili da po svaku cinu radimo na tom da osnujemo Bunjevački nacionalni savit. To je bio jedini način da nas država pripozna i jedini način da krenemo s ostvarivanjom prava koja su druge nacionalne manjine već uživale. Kad smo osnovali BNS, 2003. godine, mogli smo bit pripoznati, mogli smo se obratit na lokalu, al i u Vojvodini i Srbiji.

Jedan od prioritetni zadataka po osnivanju Savita bilo je informisanje. Uostalom, to je i jedna od četri oblasti o kojima se nacionalni saviti u Srbiji staraje.

– Znali smo da moramo doć do svoji „Bunjevački novina" i da one moraje imat svoje redovno izdanje. Obavili smo pripreme, prvo smo vidili ko to u našoj zajednici mož radit, a onda smo se osvrnili na finansiranje. U okviru lokalne vlasti nije bilo razumivanja, a jedino u šta smo se uzdali bio je Pokrajinski sekretarijat za informisanje. I tamo smo ušli „na mala vrata", registrovani smo jula 2005. godine i počeli s radom. Prva urednica bila je Vesna Vidaković, ona je bila jedini profesionalni novinar na početku rada. Osim nje, bilo je i oni koji su bili spremni sarađivat s „Bunjevačkim novinama". Početak je bio skroman, al dobar. No, nismo se zadovoljavali tim, neg smo stalno tražili mogućnosti kako ostvarit sva svoja prava.

Nikola Babić, prvi pridsidnik Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, i danas se raduje kad u ruke uzme „Bunjevačke novine", isto ko kad je uzo prvi broj 2005. godine

Babić nastavlja da su novine bile značajne i za dalji razvoj zajednice. Kroz novine koje su bile čekane, u zajednici se radilo i u drugom oblastima.

– Trudili smo se informisanje proširit i na radio i televiziju, borili smo se za obrazovanje na bunjevačkom jeziku, za čuvanje i promociju naše kulturne tradicije. I kroz sve to smo imali „Bunjevačke novine" koje smo mogli našoj zajednici ponudit jedared misečno.

Kad se još jedared osvrne na početni period, pa pogleda stanje danas, Babić mož samo zaključit da je ostvaren velik napridak, brez obzira na konstantne priprike koji je bilo.

– Godinama smo radili nuz breme Dekreta iz 1945. godine, al smo uspili tušta uradit. Danas mi je veliko zadovoljstvo i puno mi je srce, kad vidim koliki je pomak napravljen u „Bunjevačkom informativnom centru". Moram naglasit kako je tu veliku ulogu odigro Mirko Bajić, koji je ko poslanik u Vojvodini i Subatici, s dugogodišnjim iskustvom u politiki, otvorio mnoga vrata i utemeljio osnove na kojima naša zajednica gradi jedan taki informativni centar u kojem su i dalje „Bunjevačke novine" s kojima smo počeli 2005. godine. Bilo mi je veliko zadovoljstvo kad sam uzo u ruke prvi broj „Bunjevački novina", kad sam ga mogo pokazat čika Marku i kazat mu kako se sav trud isplatio, veliko mi je zadovoljstvo što i danas možem čekat „Bunjevačke novine", pa tako i ovaj jubilarni broj, a nadam se da će u eri elektronski medija ove novine još dugo trajat – zaključiva Nikola Babić, i danas član Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine. **N. S.**

KROZ SVOJ PROFESIONALNI ANGAŽMAN NEVENKA BAŠIĆ PALKOVIĆ SE DOBRO UPOZNALA S BUNJEVAČKIM IZDANJIMA U OVOJ REGIJI, PA I PROBLEMIMA KOJI SU PRATILI I PRATE BUNJEVCE

Ulaganje u mlade – jedini put ka razvoju zajednice

Kroz svoje profesionalno angažovanje, odnosno kroz cio radni vik proveden u Gradskoj biblioteki i Gradskom muzeju u Subatici, **Nevenka Bašić Palković**, bibliotekar savitnik i kus-tos, dobro se mogla upoznat sa svim izdanjima koja su na bunjevačkom jeziku izlazila u ovoj regiji. Također, izučavajuć listove i drugu periodiku, mogla je zaključit s kakim su se problemima nosili oni koji su borili za ta izdanja, kako su dolazili do saradnika, kakim su se temama bavili, al i na šta više obratit pažnju u današnjim izdanjima.

– Ove „Bunjevačke novine" koje su danas aktuelne i koje su doživile svoj dvistoti broj su već sad druge po dugovičnosti kod Bunjeveca u smislu kontinuiranog izlaženja. Najduže je izlazio „Neven" Mije Mandića od 1884. do 1914. godine, a i posli je izlazio s prikidima. To je bio misečnik, isto ko „Bunjevačke novine" danas. Mandić je uspio okupit saradnike, uspio je toliko dugo održat kontinuitet. To je bio jedini list, nuz kalendar „Danicu", koji se u tom periodu tako dugo održo – divani Nevenka Bašić Palković.

Nevenka Bašić Palković

Istraživajuć taj period, dolazi se do zaključaka s kakim su se problemima borili oni koji su promovisali informisanje na bunjevačkom jeziku.

– Uvik su problemi bili isti – društveno-politička situacija koja nije bila naklonjena ni jednom slovenskom narodu, a naročito Bunjevcima, u smislu prava na kulturu, informisanje, obrazovanje i jezik. Bunjevci su se morali škulovat na mađarskom i nemačkom jeziku, a kroz katoličku crkvu su lako mogli bit asmillovani. Oni Bunjevci koji su želeli napridovat, morali su se izjasnit ko Mađari, pa makar i ne znali mađaraski jezik. Novčana situacija je, također, bila teška, nije bilo lako nać mecenu koji će pomoć ovake poduhvate. Osim, naravno, biskupa Ivana Antunovića koji je oko sebe okupljo mlade naraštaje, đake. On je i sam piso, pa i propagiro izdanja, radio na distribuciji, koliko je mogo... Med njegovim učenicima bili su Blaž Modrošić, Mijo Mandić, Kalor Dragutin Milodanović i drugi... Mijo Mandić je pokrenio taj dugovični „Neven", koji se u Enciklopediji Jugoslavije navodi ko najznačajnije obilje podataka o Bunjevcima u tom periodu. Također, učenik Ivana Antunovića je bio i Pajo Kujundžić, a Antunović je okupio škulovane ljude koji su u to vrime svatili značaj kulture i važnost osnivanja listova i drugi periodični izdanja, med koje spadaje i kalendari.

Kako kaže naša sagovornica, problema je bilo i izmed dva rata, iako su Bunjevci stali na pravu stranu iako su dobili slovensku državu. Svi bunjevački listovi su imali manje-više sličnu sudbinu, izlazili su 2-3 godine, brez mecena, brez dovoljno saradnika.

– I onda, a i u periodu prija, novine koje su izlazile na ikavici su uglavnom pomagali Srbi. Na primer, Teodor Boško Vujić koji je ko subatički Srbin i bogat čovik tušta pomago. Dušan Petrović je, na kraju, bankrotiro. U Subatici je bila dobra atmosfera da su Srbi pomagali Bunjevce ko braću Slovene. Ne mož se zaobać primer Milivoja V. Kneževića koji je u srpskom časopisu „Književni sever" donosio tekstove i na ćirilici i latinici. On je, ko mlad profesor, u subatičkoj gimnaziji pridavo srpski jezik. Gledajuć svoje đake, svatio je brzo da više od polak razreda čine Bunjevci. To mu je dalo ideju da krene istraživat, prikupljo je istorijske podatke o Bunjevcima, narodne pisme i pripovitke, okupljo je saradnike i učenike med kojima su bili Balint Vujkov, Mara Đorđević Malagurski... Izdo je „Kraljičke pisme" koje je pokupio u narodu, al i tri knjige o Bunjevcima, ko trobroj časopisa „Književni sever". Izmed ostalog, kroz nji je i dao biografije i fotografije u tom momentu najvažniji Bunjevaca, pokazo je ko su Bunjevci, a trudio se uvik da kroz „đačke strane" angažuje nove generacije.

Posebno Nevenka Bašić Palković ističe Miju Mandića koji je bio neumoran, uprkos problemima, pa i godinama koje su ga pritiskale.

– Uprkos svemu, Mandić je nastavio, pokrenio je „Pravi bunjevački kalendar" kad je vidio da „Neven" više ne iđe u pravcu kako je zamišljo, a i „Danica" je izmed dva rata počela naginjat ka klerikalizmu i hrvatstvu. Sa-

rađivo je sa Cvijićom i Stajićom, koji opet pomažu Bunjevcima. Mandić je imo novinarsku legitimaciju i u „Jugoslovenskom dnevniku" (1929-1935). Jednostavno, njegov doprinos ne smimo nikad zaboravit, jel je kroz aktivnosti, kroz prve udžbenike i listove dao ogroman doprinos med Bunjevcima.

Kasniji period nikako nije bio naklonjen Bunjevcima, sve do ponovnog buđenja naše zajednice i pokretanja novina s kojima je i Nevenka Bašić Palković počela sarađivat.

– Godine 1944. izlazi poslidnji kalendar, poslidnje „Bunjevačke novine" s Ivanom Poljakovićom 1940/41. Posli 1945. godine opet izlazi „Danica", al tu više nema bunjevački izdanja, nakon „etnocida" i „kulturocida" učinjenog Dekretom iz 1945. godine. Tek 1993. godine kreću „Bunjevačko-šokačke novine" koje su vodili Nikola Babić i Mijo Mandić mlađi, a posli i „Bunjevačke novine" od 1998. do 2004. godine u Bunjevačkoj matici. Počela sam sarađivat s tim novinama 1995. godine, kad mi je čika Marko Pejić dono člansku kartu Matice, a u tom periodu ne smimo zaboravit na Ladislava Lacu Kovačića, Slobodana Vujkovića, profesora Ilankovića. I bilo je opet poznati problema. Nije bilo novčani sridstava, al je bilo neprihvatanja u javnosti, borbe da se Bunjevci prisvoje sebi...

Danas, u Srbiji, Bunjevci imaje i uživaje svoja prava, al to nikako ne znači da se za prava ne triba i dalje borit, nikako ne znači da triba stat. Naprotiv, kako kaže, pa i upozorava naša sagovornica, triba pronać nove snage.

– Mi moramo okupljat školovane mlade generacije, jel ako to nemamo, biće nevolje. Na primer, u Gradskoj biblioteki med zaposlenima nema Bunjevaca, nema ji u Istorijskom arhivu, mojim odlaskom u penziju u Gradskom muzeju nema Bunjevaca, a to su tri glavne institucije kulture u Subatici. Moramo imat istoričare, etnologe... Radila sam sedam godina u Gradskoj biblioteki, trideset godina u Gradskom muzeju, i tamo je ogromno blago, tamo triba uputit mlade nek se bave istraživanjima, nek pišu. Nek obađu i Bunjevačku maticu, tamo je takođe značajna biblioteta. Morate i vi, u „Bunjevačkim novinama", radit na tom. Nije dovoljno da samo zaposleni pišu o aktuelnim dešavanjima, morate odvojit prostora i za saradnike koji će se bavit istraživanjima, istorijom, kulturom. Raduje me što ste otvorili strane za mlade, moramo ji okupljat, moramo ji upućivat na istraživanja. Kroz Nacionalni savit je urađeno tušta od 2003. godine, stanje je sad značajno bolje neg što je bilo. Moram ode i istaknit značaj Nikole Babića koji je u tom periodu uradio velik poso. U međuvremenu smo dobili obrazovanje na bunjevačkom, prošle godine i bunjevački jezik u službenoj upotribi u Subatici. Sad triba radit na školovanju mladi kadrova, moramo nać način da im obezbedimo stipendije, moramo se borit za to da i za Bunjevce ima mista u ključnim institucijama kulture... Jel, ko će radit, ko će se borit za Bunjevce posli nas!

Jel, ko što su i **Ivan Antunović** i **Mijo Mandić** okupljali oko sebe mlade, učili ji i osnaživali, i mi danas, u 21. viku, moramo bit primer i vodilja generacijama koje će se i posli nas borit za to da Bunjevaca i dalje ima.

N. S.

O LISTOVIMA I PERIODIKI

Kroz naredne brojove „Bunjevački novina" donećemo prikaz periodični izdanja i novina na bunjevačkom jeziku, kroz radove objavljene u zborniku radova sa simpozijuma „Kultura i identitet Bunjevaca" održanog u Novom Sadu, 18. februara 2017. godine.

SASTANAK MINISTARKE ČOMIĆ I PRIDSTAVNIKA KOORDINACIJE NACIONALNI SAVITA NACIONALNI MANJINA

Godina puna važni aktivnosti

Sastanak **Gordane Čomić,** ministarke za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, i pridstavnika Koordinacije nacionalni savita nacionalni manjina održan je 19. januara u Palati Srbija. U uvodnom obraćanju ministarka Čomić je pridstavila postignute rezultate Ministarstva u oblasti unapriđenja manjinski prava ko i naredne korake i planirane aktivnosti u 2022. godini.

Imajuć u vidu da će se u 2022. godini održat izbori za članove nacionalni savita nacionalni manjina ko i Popis stanovništva, ministarka je posebno naglasila kako će Ministarstvo ko i do sad bit pouzdan partner nacionalnim savitima u sprovođenju ovi aktivnosti.

U ime Koordinacije nacionalni savita na sastanku se obratio **Borče Veličkovski**, pridsidnik Nacionalnog savita makedonske nacionalne manjine i pridsidavajući Koordinacije, koji je pridstavio rad Koordinacije i ukazo na pojedina otvorena pitanja na čijem rišavanju triba radit u narednom periodu.

Budući da je otpočo rad na pripravljanju Pridloga akcionog plana za ostvarivanje prava nacionalni manjina, u čijoj izradi će nacionalni saviti bit ključni partneri, na sastanku se obratio i **Ivan Bošnjak**, jedan od konsultanata Savita Evrope, koji je angažovan za rad na ovom dokumentu. Bošnjak je pridstavio metodologiju, dinamiku rada ko i planirane rokove za izradu novog Akcionog plana za ostvarivanje prava nacionalni manjina.

U ime Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine sastanku je prisustvovala **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica NSBNM.

Info: Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog

MIRJANA SAVANOV JE OVE GODINE BILA MED DOBITNICIMA „SVETOSAVSKE NAGRADE”

Život u skladu s nagradom

Prvi podpridsidnik Vlade i ministar prosvite, nauke i tehnološkog razvoja **Branko Ružić**, uručio je u Vladi Republike Srbije „Svetosavske nagrade” za 2021. godinu istaknutim pojedincima i institucijama. Ovo prestižno priznanje, koje nosi ime po srpskom prosvetitelju Svetom Savi, ponelo je 34 dobitnika, med kojima su vaspitači, učenici, studenti, nastavnici, profesori, direktori, pridškulske ustanove, škule, fakulteti i naučni instituti. Med njima je bila i **Mirjana Savanov**, koja u prosviti radi već dvadeset i sedam godina, a poslidnji petnajst pridaje i bunjevački u OŠ „Matija Gubec” u Tavankutu.

Mirjana Savanov i Branko Ružić

– Vi, koji ste danas ovde s nama, Svetosavsku nagradu, ko jedno od najznačajniji priznanja, zaslužili ste svojim radom, zalaganjom, postignutim rezultatima, unapridivanjom obrazovno-vaspitne prakse, razvojom naučni i umitnički dostignuća u oblasti obrazovanja i vaspitanja – kazo je ministar Ružić.

Mirjanu Savanov je za ovo vridno priznanje pridložio Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine, odnosno **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica Savita.

Branko Pokornić, Mirjana Savanov i Suzana Kujundžić Ostojić

Ono po čemu je jedna od dobitnica „Svetosavske nagrade” sigurno poznata jeste da izuzetnu pažnju poklanja razvoju samopouzdanja kod dice i pronalaženju vridnosti i talenata koje se kriju u svakom ditetu. Zastupa stav da je jačanje dičije ličnosti od izuzetnog značaja za napridovanje u učenju, u škulskim i vannastavnim aktivnostima.

– Izuzetno sam zafalna pridlagačima, Nacionalnom savitu bunjevačke nacionalne manjine i pridsidnici dr Suzani Kujundžić Ostojić, koji su pridložili da budem jedan od dobitnika ove prestižne nagrade, takođe i Ministarstvu prosvite, nauke i tehnološkog razvoja koji su moj rad pripoznali i ocinili najvećom nagradom za prosvitne radnike u Srbije – ističe Mirjana Savanov, pa se, koliko je to moguće u nikoliko rečenica, osvrće na protekle godine:

– Godine su ispunjene s tušta aktivnosti na polju obrazovanja, od razredne nastave, pripravljanja učenika za razna takmičenja, festivale, bilo je mnogo angažovanja u vannastavnim aktivnostima, pa i promovisanju sporta, plesa... Uvođenje bunjevačkog jezika s elementima nacionalne kulture u osnovne škule iziskivalo je ogromno angažovanje, potom kreiranje nastavnog materijala, udžbenika... Kad se sve to pogleda, možem kazat da sam ponosna na sve što sam uradila. Ponosna sam prija svega na sve učenike, na sve dosadašnje generacije sa kojima sam radila.

Pridlog koji je očo s adrese Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine potvrdio je da pridan i kvalitetan rad, iako se dobrim dilom odnosi na jednu nacionalnu zajednicu, i te kako mož bit vridnovan i cinjen. U razvoju nastave na bunjevačkom bilo je tušta izazova, al je, kad se podvuče linija ispod onog što je urađeno, vridilo dat sve od sebe.

– Velik izazov je bilo samo uvođenje nastave, a jedan od veći izazova je pisanje udžbenika. To baš i nije lako, potribni su znanje, veština, al i vrime. Napridak u bunjevačkoj zajednici na polju obrazovanja je i te kako vidljiv. Počeli smo s malim brojom učenika, malim brojom pridavača, al su to bili izuzetni prosvitni radnici koji su bili spremni radit i brez nastavnog materijala. Upravo smo svi zajedno kreirali te materijale na sastancima Aktiva učitelja, razminjivali smo znanja i iskustva, a sadržaj smo prinosili na mlađe generacije. Danas imamo više udžbenika, bogat didaktički materijal, imamo listove za dicu i mlade koji su dostupni učenicima. Sve je više digitalni sadržaja, što mnogo znači i za obrazovanje. Cila ova oblast je podignuta na visok nivo i pripoz-

natljivi smo, ne samo u Subatici, neg i u Vojvodini i Srbiji.

Mirjana Savanov je, s jedne strane dala veliki doprinos na polju obrazovanja bunjevačke zajednice, a s druge strane svojim radom utiče na razvijanje obrazovanja u Srbiji, doprinosi da se obogati jezička i nacionalna šarolikost Srbije i da našu otadžbinu pridstavljamo ko jednu multinacionalnu zemlju u kojoj se poštivaje razlike koje nas spajaje i čine bogatijim.

– „Svetosavskom nagradom" mi je ukazana velika čast za sav dosadašnji rad. Ona ujedno i obaveziva da se u skladu s njom i ponašam, da i dalje radim u skladu s imenom Svetog Save, da i dalje dajem svoj maksimum u podučavanju i prinošenju znanja učenicima. Do kraja svojeg radnog vika, pa i doživotno, želim da se ponašam u skladu s ovom nagradom.

Na vridnoj nagradi **Mirjani Savanov** su čestitali i **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, i **Branko Pokornić**, pridsidnik Izvršnog odbora NSBNM.

– Dobro sam upoznata s radom Odbora za obrazovanje, ko i svi drugi odbora, pratim svakog pojedinca koji radi i sarađiva s nama. S Mirjanom sam dugo radila i sve ono što je ona radila bilo je dovoljno da je pridložimo za ovako jedno veliko priznanje. To je podržo i Nacionalni savit i sad imamo u našoj zajednici osobu koja je dobila najprestižnije priznanje za obrazovanje u Srbiji. Ako to pogledamo iz aspekta da je to dobijeno za segment obrazovanja na bunjevačkom jeziku, to znači da smo svi zajedno, uključivajuć i koleginicu koja je priznanje dobila, uradili dobru stvar. Da smo radili kvalitetno vidi se i po broju đaka, a virujem da će ovo bit afirmativno za sve naše kolege koji se bave obrazovanjom i sve ostale koji su u Nacionalnom savitu – komentariše dr Kujundžić Ostojić.

N. S.

PRIDLOG ZA DODILU SVETOSAVSKE NAGRADE

Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine pridlaže Mirjanu Savanov, profesora razredne nastave, zaposlenu u Osnovnoj školi „Matija Gubec" u Dolnjem Tavankutu, za dodilu Svetosavske nagrade za 2021. godinu. na osnovu:

1. Izuzetnog zalaganja u radu s učenicima - Tokom svoje dosadašnje prakse, Mirjana Savanov pripravlja učenike trećeg i četvrtog razreda za opštinska i okružna takmičenja iz matematike i do sad je ostvarivala plasman u prva tri mista.

Učestvovanje u razvijanju i javnom pridstavljanju primera dobre prakse - Mirjana Savanov je održala niz ugledni časova za izborni predmet bunjevački jezik sa elementima nacionalne kulture za nastavnike bunjevačkog u prisustvu prosvitnog savitnika, ugledni čas bunjevačkog za studente iz Graca u saradnji sa Filozofskim fakultetom iz Novog Sada; zatim ugledni čas bunjevačkog za profesora Bojana Belića sa vašingtonskog univerziteta za lingvistiku i profesorku dr Mariju Mandić sa Balkanaloškog instituta iz Beograda; snimila je šest TV časova za istoimeni izborni predmet naminjen učenicima i nastavnicima bunjevačkog jezika sa elementima nacionalne kulture za vrime pandemije COVID 19.

2. Objavljeni radovi: „Prigled istraživački podataka o bunjevačkim ličnim imenima i prizimenima i nadimcima", u Zborniku „Iz riznice multijezične Vojvodine", Pedagoški zavod Novi Sad, 2011.; „Oslovljavanje i pozdravljanje kod Bunjevaca", u Zborniku „Iz riznice multijezične Vojvodine", Pedagoški zavod Novi Sad, 2012.; „Pedagoški i obrazovni rad kod Bunjevaca" u Zborniku radova„Kultura i identitet Bunjevaca", Muzej Vojvodine, Novi Sad, 2017.

Objavljeni udžbenici: „Bunjevačka čitanka za 1. i 2. razred osnovne škule", koatuor; „Bunjevačka čitanka za 3. i 4. razred osnovne škule", koautor; „Rič po rič bunjevački jezik sa elementima nacionalne kulture za 5. i 6. razred osnovne škule", koautor; „Priručnik za učitelje uz bunjevačku čitanku za 1. i 2. razred osnovne škule", koautor.

Didaktički materijal za nastavu: „Slike i riči", autor; „Naš dan na salašu", edukativna bojanka, koautor; „Stari predmeti",edukativna bojanka, koautor; „Bunjevački običaji u slikama", edukativna bojanka, koautor; „Bunjevačka nošnja",edukativna bojanka, koautor.

3. Rišenjom ministra prosvite imenovana je za savitnika - spoljnjog saradnika za izborni predmet bunjevački jezik s elementima nacionalne kulture u Škulskoj upravi u Somboru.

4. Koordinator tima i koautor je Programa nastave i učenja za izborni predmet bunjevački jezik sa elementima nacionalne kulture od prvog do osmog razreda osnovne škule.

5. Radi na unapriđivanju kvaliteta obrazovno- vaspitnog rada kroz vannastavne aktivnosti putom radionica edukativnog karaktera u okviru razredne nastave i izborne nastave bunjevačkog jezika. 6. Mirjana Savanov svojim radom utiče na razvijanje pozitivne atmosfere u ustanovi i doprinosi ugledu NSBNM.

OBAVIŠTENJE

Obavištavamo vas da je od 10. do 17. februara 2021. godine otvoren

„Konkurs za dodilu priznanja NSBNM u 2022. godini"

Molimo vas, da vaše pridloge za priznjanja ispunite po Pravilniku za dodilu priznanja NSBNM i pošaljete na adresu:
Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine
Trg cara Jovana Nenada 15/5
24000 Subotica
el na e-mail: bunjenacsav@gmail.com
informacije: 024/554-881

OBRAZLOŽENJE

Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine dodiljiva priznanja pojedincima, udruženjima, ustanovama i organizacijama na svečanoj sidnici koja će bit održana povodom obilužavanja nacionalnog praznika „Dan osnivanja prvog nacionalnog savita – 23. februar" a na osnovu člana 14. stav 8 Statuta NSBNM i odluke o usvajanju Pravilnika o uslovima i kriterijumima za dodilu priznanja NSBNM br: 2/2017, u oblasti:

1. „POSEBNO PRIZNANJE NSBNM Ivan Antunović" dodiljiva se za posebni doprinos na očuvanju nacionalnog identiteta Bunjevaca

2. „Priznanje NSBNM Mara Đorđević Malagurski" dodiljiva se za vrhunski doprinos u oblasti kulture/odnosno/rodne ravnopravnosti Bunjevaca.

3. „Priznanje NSBNM - Kalor Milodanović" dodiljiva se za vrhunski doprinos u oblasti informisanja na bunjevačkom jeziku.

4. „Priznanje NSBNM Mijo Mandić" dodiljiva se za vrhunski doprinos u oblasti obrazovanja Bunjevaca.

5. „Priznanje NSBNM Ambrozije Šarčević" dodiljiva se za poseban doprinos u oblasti naučno-istraživačkog rada Bunjevaca.

6. „Priznanje NSBNM Blaško Rajić" dodiljiva se za doprinos u razvoju institucija i očuvanju nacionalnog identiteta Bunjevaca

7. PRIZNANJE NSBNM dodiljiva se za period od 10 godina kontinuiranog rada - aktivnosti na očuvanju nacionalnog identiteta Bunjevaca.

SUBATICA NA BUNJEVAČKOM – HRONIKA ZA JANUAR

58,4 odsto Subatičana podržalo ustavne promine na referendumu

U nedilju, 16. januara, održan je referendum na nivou cile države na kojem su varoščani imali prilike izjasnit se dal su za potvrđivanje Akta o promini Ustava, koji je donela Narodna skupština, a koji pridviđa nova ustavna rišenja u domenu pravosuđa. Na glasačka mista u Subatici izašlo je 31.892 varoščana s pravom glasa, što je 25,1% ukupno upisani u birački spisak na teritoriji varoši.

Gradonačelnik je nakon pribrojani glasova izdo saopštenje: **„Posebno se za-faljivam i odajem priznanje svim varoščanima koji su, zaokruživši DA na glasačkom listiću, dali podršku potvrđivanju Akta o promini Ustava, a taki je bilo 18.392 el 58,4% prema podacima kojima raspolažem. Ovakim rezultatom Subatica je vrlo blizu republičkog nivoa izlaznosti, al i podrške unapriđenju našeg pravosuđa, za šta je, na nivou države, glasalo 61,8% izašli. Naša varoš je pokazala veliku odgovornost i demokratski kapacitet, a prija svega jedno zdravo povirenje u državu Srbiju, njezine institucije i njezinu politiku. Subatičani su virovali pridsidniku Republike Srbije Aleksandru Vučiću, koji nas je pozvo da podržimo pridložene promine Ustava. To povirenje on je nebrojeno puti zaslužio i potvrdio da njegove procine i njegovi pridlozi jesu uvik u interesu zemlje i svi njezini stanovnika. Subatica pamti podršku koju je dobila od pridsidnika Vučića za važne razvojne, infrastrukturne, privridne i kulturne projekte, za stabilnost naši javni finansija i jačanje kapaciteta varoši na svim nivoima. Subatica zna pripoznat i podržat ono što je dobro za Srbiju i onog kojem je dobrobit Srbije uvik na prvom mistu. Političke grupacije koje su pokušale izazvat sumnju u prirodu pridloženi ustavni promina, tražeći u takoj manipulaciji šansu za opstanak na političkoj sceni, još jedared su poražene i još jedared im je narod poslo snažnu poruku o tome kome viruje i koga podržava. Siguran sam da će Subatica u aprilu pokazat još veću i jedinstveniju odlučnost da naša zemlja nastavi putom dostojanstva, stabilnosti i razvoja, pridvođena Aleksandrom Vučićom. Živila Subatica! Živila Srbija!”**, stoji u saopštenju. Gradonačelnik Subatice **Stevan Bakić** glaso je na republičkom referendumu o prominama Ustava u oblasti pravosuđa na glasačkom mistu 12 u fabriki „Železničar”:

– Upravo sam sa svojom suprugom završio glasanje. Glasali smo DA iz više razloga. Za nezavisno sudstvo, za samostalno tužilaštvo, za privlačenje što veći strani investicija, za sigurnost domaći investitora, jednom ričju za ubrzani razvoj naše zemlje, za sigurniju i bezbedniju budućnost naše dice, naše varoši, naše Srbije. Ovo je važno pitanje i za unutrašnju demokratizaciju i za brži put ka evropskim integracijama.

Prema ričima **Nenada Kozomore**, pridsidnika Varoške izborne komisije referendumski dan proteko je brez prijavljeni nepravilnosti:

– Izlaznost je bila 25.1 % i to su niki rezultati izlaznosti koja je u skladu sa onim što se dogodilo i na nivou republike. Što se nepravilnosti tiče sve je proteklo u najboljem redu, zvanično nikakvu primedbu nismo dobili, i možem kazat kako je u Subatici sve proteklo u najboljem redu – izjavio je Kozomora.

Održana je 18. sidnica Skupštine Varoši Subatice

U četvrtak, 20. januara, u Velikoj vićnici Varoške kuće održana je 18. Sidnica Skupštine Varoši Subatice. Prid odbornicima se našlo 15 tačaka Dnevnog reda koje su se odnosile na programe javni i javno-komunalni priduzeća i dva društva s ograničenom odgovornošću.

Saglasnost na rad priduzeća ove godine je data već u januaru, što je izuzetno pofalno, izjavio je **Veljko Vojnić**, pridsidnik odborničke grupe „Aleksandar Vučić – Za našu dicu” dodajuć kako je Skupština posli kratke analize dala pozitivno mišljenje na ove programe. Oni troše oko 6,4 milijardi dinara, kazo je Vojnić, dodajuć da se određena priduzeća podržavaju iz budžeta varoši:

– Mi smo odlučili podržat te programe, jel triba bit socijalno i društveno odgovoran i triba pomoć tim priduzećima, prija svega JKP „Subatičke pece” i JP „Subatica-trans” u tom smislu što oni moraje održat nivo usluga, iako imaje smanjeni broj korisnika. Mislim da njeve usluge moramo pružit svim našim varoščanima, a i one linije autobuske koje su nerentabilne održavano brez obzira na to što epidemija utiče na broj korisnika, i zbog tog što imamo smanjeni broj korisnika naročito u prigradskim misnim zajednicama u odnosu na broj stanovnika. Što se tiče peca tu imamo veliku konkurenciju od strane tržni centara i drugi vidova prodaje, tako da smo odlučili podržat rad ovog priduzeća kako bi na indirektan način pomogli poljoprivridi, a i našim varoščanima koji imaje štogod niža primanja, da mogu po nižim cinama nabavljat osnovne životne namirnice.

I **Janoš Nagel**, šef odborničke grupe Saveza vojvođanski Mađara smatra da su programi poslovanja ovi priduzeća dobro i temeljno pripravljeni:

– Priduzeća su programima pridvidila i neophodne investicije dal za proširenje svoji kapaciteta ko što je kod „Subatica-gasa” i izgradnju novi bunara i realizaciju projekata ko što je kod „Vodovoda i kanalizacije”. To je tako kod svi javni priduzeća. Svi oni pozitivno su poslovali i u 2021. godini. Tako će poslovat po našim očekivanjima i u 2022. godini. Izuzetak je jedno javno priduzeće, to je „Subatica-trans”. Oni će poslovat u 2022. godini najvirovatnije s gubitkom, al to nije njeva krivica, neg oni imaje praktično nedostatak posla, smanjenje obima aktivnosti zbog poslidica epidemije korona virusa. Dakle, nije krivo rukovodstvo, nisu krivi ni zaposleni za tako negativno poslovanje.

Odbornici Pokreta za građansku Subaticu smatraje da bi se rad mogo jednostavnije organizovat, kaže **Miroslav Milojević** isprid ove stranke:

– Mi se ponovo vraćamo na jedan dio koji postoji u programu Pokreta Građanske Subatice, a to je da se ovi 14 priduzeća ukine i da se formira jedno javno priduzeće. Taka praksa postoji u svitu, postoji i u okolnim zemljama, znači ne tribamo tražit rupu na saksiji samo tribamo pogledat pozitivna dostignuća varoši koje imaje jedno komunalno priduzeće. Tu bi se došlo do ogromni ušteda – kazo je Milojević.

Prema ričima nadležni, ne očekiva se povećanje cina usluga ovi priduzeća u narednom peridu.

U Savezu samostalni sindikata Subatice sumirana 2021. godina

U Savezu samostalni sindikata Subatice sumirana je 2021. godina na organizovanoj konferenciji za novinare. Pandemija kovid-19 virusa diktirala je tempo rada i prošle godine, pa su tako pojedine firme radile smanjenim obim, a bilo je i tehnološki viškova. Kako u sindikatu napominju, varoščani su se obraćali i povodom povezivanje radnog staža zbog ostvarivanja pravo na penzijsko-invalidsko osiguranje.

Ištvan Huđi, pridsidnik Sindikata kazo je da su to uglavnom bivši radnici „29. novembra” i „Solida”:

– Jedna od vrlo bitni tema jeste bio i odlazak u penziju di su nam se obraćali oko penala koji su uvedeni, i di je Socijalno-ekonomski savit Re-

publike Srbije razmatro tu temu. I dalje se traži nek se ljudima koji napune 40 godina radnog staža ti penali ukinu kad napune 65 godina i Sindikat i dalje stoji iza tog. To je na nivou Republike stavljeno ko jedna bitna tačka koja mora dobit epilog. Ono što u poslidnje vrime nemamo problem, al iz prošlosti imamo, to je povezivanje staža oko penzijskog-invalidskog osiguranja. To je isto štogod di radnici odrade svoj radni vik i onda se pojave na tržištu rada, odnosno na PIO Fondu i onda ispadne kako nemaje povezan radni staž. Fali im nikoliko miseci, el nikoliko godina, pa je to tako bilo u „29. novembru", prija privatizacije „Bratstva" itd. U suštini, ljudi nam se javljaje s tim temama i pokušavamo oko svega tog nać rišenje.

Kako pridsidnik Sindikata ističe, u prithodnoj godini dio radnika „29. novembar" uspilo je dobit svoje zaostale zarade:

– Od ukupno 1.140 imamo 1.068 pravosnažni prisuda, i od ti prisuda oko 400 radnika je dobilo svoje zaostale plate iz 1998-2008. godine što mislim da je ipak jedan rezultat koji niko nije očekivo. Većina se već odrekla ti novaca, da bi na kraju ipak došli do tog novca, nematerijalne i materijalne štete. Ipak, tu postoje određeni problemi kad se vrši naplata od strane suda, el od strane advokata zbog tog što naši zakoni koji su doneti kažu da kad imate pravosnažnu prisudu morate isplatit u određenom vrimenu, al to se ne dešava. Čak se dešava da se angažuju izvršitelji koji tribaje od suda naplatit sridstva. To je jedan primer koji se ne bi smio dešavat.

Velika stavka po ričima Huđija je i potpisivanje novog Kolektivnog ugovora sa lokalnom samoupravom za sva javna i javno-komunalna priduzeća koji je na snagu stupio 1. januara:

– S Varoškom samoupravom i gradonačelnikom potpisan je kolektivni ugovor za sva javna i javno-komunalna priduzeća na teritoriji varoši Subatice. To se odnosi na sva priduzeća i taj kolektivni ugovor je objavljen 24. decembra i od 1. janura je stupio na snagu. Možem kazat da smo i u prithodnom periodu imali potpisan kolektivni ugovor i sad ostaje da svi svoje kolektivne ugovore početkom, januara, februara, marta kod poslodavca takođe potpišu. Svakako ta prava koja postoje u tom kolektivnom ugovoru su zadržana i samo mogu bit povećana. U tom kolektivnom ugovoru je stavljeno dosta stavki koje su povoljne za radnike, povoljniji Zakon o radu, godišnji odmori, plaćena odsustva, jubilarne nagrade, ima puno ti segmenata za radnike, pogotovu i za preventivnu radnu invalidnost ako ima da se radnici mogu poslat za određene bolesti u banje na ličenje. Potpisan je kolektivni ugovor i u „Našoj radosti" i u priduzeću „Ametek".

Iz Sindikata za kraj ističu da je potribno radit na tom da se prosična plata u Subatici izjednači s prosikom u Srbiji.

Gradonačelnik positio i darivo prvu bebu rođenu u 2022. godini

Gradonačelnik Subatice **Stevan Bakić** positio je porodicu **Rolc**, čiji je sin **Uroš** prva subatička beba rođena u novoj, 2022. godini.

Uroš Rolc, rođen je 1. januara, u 12.25 u porodilištu subatičke Opšte bolnice:

– Danas smo nuz primenu svi epidemiološki mira, positili izuzetnu porodicu Rolc. Nuz čestitke za prinovu sina Uroša koja je prva subatička beba rođena u novoj 2022, ponosnim roditeljima Nikolini i Goranu uručili smo poklon karticu u novčanoj vridnosti od 100.000 dinara, a Uroša i njegovog brata Veljka smo darivali i prigodnim poklonima – izjavio je gradonačelnik Subatice Stevan Bakić.

Gradonačelnik je podsitio na značajna ulaganja radi pružanja podrške rađanju:

– Subatica je uvik brinila o majkama i trudnicama, al ovu priliku ću iskoristit da kažem šta je država Srbija pripravila za roditelje dvoje dice. Zafaljujuć novim republičkim mirama, roditelji će za drugo dite, osim jednokratni 5.000 dinara naminjeni za nabavku opreme za dite, i 10.640 dinara misečno koje će dobijat u naredne dvi godine, dobijat i jednokratnu pomoć od 100.000 dinara. Tako će mali Uroš i svi roditelji s drugim ditetom dobit ukupno 355.000 dinara. Imamo izminu i kod prvog diteta. Umisto dosadašnji 100.000 dinara sad se daje 300.000 dinara. Varoš Subatica prati podršku rađanja dice koju je pridstavio pridsidnik Aleksandar Vučić i Vlada Republike Srbije. Ovom prilikom još jedared čestitam porodici Rolc, i želio bi Urošu i njegovom bratu Veljku srićno i brezbrižno odrastanje u našoj varoši, a Subatičanima koji žele da se ostvare ko roditelji poručivam da će imat podršku svoje države Srbije i svoje varoš.

Supružnici **Nikolina** i **Goran Rolc** zafalili su se gradonačelniku Stevanu Bakiću na poklonima i izdvojenim sridstvima za njihovog Uroša. U porodilištu subatičke Opšte bolnice 1. januara 2022. godine rođeno je šest beba. U 2021. godini ukupno je rođeno 1.318 beba, što je za dvadest više u odnosu na broj beba rođeni u 2020. godini.

Pokrajinski sekretar za privridu i turizam dr Nenad Ivanišević obašo korisnika subvencije Pokrajinskog Sekretarijata u Bajmaku

Pokrajinski sekretar za privridu i turizam **dr Nenad Ivanišević** obašo je ugostiteljski objekat „Miler" u Bajmaku, korisnika subvencije ovog Sekretarijata. Zafaljujuć konkursu Sekretarijata vlasnik objekta **Slavenko Miler** uložio je sridstva u opremanje, modernizaciju postojeći i izgradnju novi objekata:

– Mi smo uspili da u ovoj godini dobijemo milion i 400 hiljada nepovratni sridstava za razvijanje seoskog turizma. Ko sala postojimo 3 godine. Krajom prošle godine u septembru misecu smo otvorili pridnji dio restoran. Na taj način smo želili sačuvat radno osoblje koje imamo u sali i nastavit kontinuitet u radu u ovim teškim kovid mirama koje su se desile u samom ugostiteljstvu. Puno nam znače ova sridstva koja smo dobili, mi smo s njima upotpunili i zaokružili jedan dio priče.

Prema ričima pokrajinskog sekretar za privridu i turizam dr Nenada Ivanišević a u budućnosti će se velika pažnja poklanjat razvoju turizma u prigradskim naseljima:

– Najbolji primer jeste pandemija, i primer Pačira koji je posto veoma poznato turističko misto i nuz njega i Bela Crkva. A eto i Bajmak stavljamo na mapu turizma. Potrudićemo se da na proliće i realizujemo onu ideju oko uređenja priobalja jezera u Tavankutu i Mišićevu, dakle ideja je da pored naravno razvoja turizma u varošima Novom Sadu, Subatici i ostalim većim varošima što više novaca uložimo u razvoj turizma u prigradskim misnim zajednicama. Tendencija razvoja turizma u prithodnom periodu jeste da ljudi biže iz varoši, da nije poenta više da se odmori provode u kafićima i na asfaltu, neg da se istraživa Vojvodina. Da se pronalaze ovaka mista i ja sam prizadovoljan. Mi smo dali novce za uređenje ovog prostora i prizadovoljan sa onim što smo zatekli, dakle novac je opravdan i uložen naminski.

Ovogodišnji budžet sekretarijata je oko 500 miliona dinara, po 200 miliona za privridu i turizam, dodo je Ivanišević:

– Imamo 47,5 miliona za zapošljavanje s tim što ćemo tu imat značajnije povećanje, jel je s Nacionalnom službom u Beogradu dogovoreno da udružimo sridstva kako to rade i Lokalne samouprave tako da očekivamo da sridstva za zapošljavanje u ovoj godini neće bit manje od 60 miliona, što je svakako veliko povećanje. Ono što je važno istaknit je da je 2021. godine na osnovu naši konkursa sačuvano priko 4.000 radni mista, jel niko nije mogo otpuštat radnike ko je korisnik naši sridstava, a otvoreno je 500

novi radni mista. To je vrlo konkretan rezultat naši konkursa. Konkurse očekivamo u prvoj polovini godine, da što prija možemo ta sridstva da transferišemo pogotovo kada govorimo o turizmu kako bi turistički radnici bili spremni za pridstojeću turističku sezonu.

Prošla godina u subatičkim bioskopima bila u znaku filma „Toma"

Široka lepeza domaći i strani ostvarenja, ko i ostvarenja za najmlađe prikazana je tokom prošle godine u subatičkim bioskopima, ipak, film „Toma" reditelja **Dragana Bjelogrlića** prid nemirljivo većom publikom. U bioskopu „Eurocinema" ovo ostvarenje pogledalo je oko 7.000 varoščana tokom godine iza nas, istakla je **Eva Zrnić**, menadžerka kulturni programa u bioskopu „Eurocinema":

– U 2021. godini imali smo priko 30 hiljada gledalaca, što je duplo u odnosu na 2020-tu godinu koja je bila kaka je bila. Ovaj broj je nuz mire koji se moramo i dalje pridržavat zadovoljavajuć. Film „Toma" taj prosik je definitivno pojačo. Taj film je u našem bioskopu pogledalo oko 7 hiljada gledalaca. Film je igro 6 nedilja, tako da je to znatno poboljšalo godinu. Nuz njega „Južni vetar" još jedan domaći naslov. „Spajdermen", „Tom i Džeri" takođe su veliki naslovi za koje se tražila karta više.

Zbog aktuelne epidemiološke situacije karte se i dalje ne mogu unaprid rezervisat. Projekcije su ustaljene. Vikendom od 11 sati je crtani film za najmlađe, od 17, 19 sati i 21 sat su filmovi svakodnevno. Vikendom se pušta i horor film od 23 sata, ako ima na raspolaganju kaki naslov.

Projekat „Digitalna kultura Subatice"

Positioci zvaničnog sajta Varoši Subatice će se klikom na baner – „Digitalna kultura Subatica", moć upoznat sa kulturnim životom i nepokretnim kulturnim dobrima sa teritorije naše varoši. Projekat „Digitalna kultura Subatice" je digitalna platforma na veb prezentaciji lokalne samouprave, osmišljena da na jednom mistu prikaže kulturno bogatstvo Varoši Subatice, pokretna, nepokretna kulturna dobra, nematerijalno kulturno nasliđe, ustanove kulture, udruženja čija je oblast dilovanja kultura i umitnost. Nepokretna kulturna dobra, institucije kulture i udruženja varoščana, koja se bave kulturom će bit pridstavljena putom virtuelni 3D tura, fotografija i kratki tekstova na srpskom, bunjevačkom, hrvatskom i mađarskom jeziku. Platforma je zamišljena da se konstantno dopunjava i širi s novim sadržajima. Projekat je realizovan u saradnji Varoši Subatice s Međuopštinskim zavodom za zaštitu spomenika kulture Subatica, nuz pokroviteljstvo Pokrajinskog sekretarijata za kulturu, javno informisanje i odnose s virskim zajednicama, stoji u saopštenju Službe za lokalni ekonomski razvoj.

Spoj matematike i umitnosti

U okviru Erazmus projekta naziva „If no art, no innovation" na Paliću je održana radionica u organizaciji Pridškulske ustanove „Naša Radost" na kojoj je došlo do razmine iskustva u radu sa kolegama iz Turske, Litvanije, Letonije, Bugarske i Hrvatske. **Nataša Vrapčević**, vaspitačica iz Pridškulske ustanove „Naša radost" kaže da je tema projekta veza izmed umitnosti i matematike: – Osnovna tema ovog projekta je da istražujemo i da dokažemo da postoji jedna konkretna veza izmed umitnosti i matematike. Znamo da je **Ajnštajn** bio veliki fizičar, matematičar, a nusput je bio i sjajan muzičar isto ko i **Leonardo Da Vinči** koji je bio izuzetan slikar, al i naučnik iz razni oblasti. U radu s pridškulskom dicom smatramo da umitničke radionice jednostavno razvijaje njevu kreativnost, njevo naučno razmišljanje. Svakako ovaj projekat će biti razmina jedne dobre prakse.

Nataša Stojić, vaspitačica iz vrtića „Šumice" ističe da je dici izuzetno zanimljivo stvarat umitnička dila nuz pomoć matematike, koja će kasnije bit i izložena:

– Vaspitačima smo pridstavili kako mi zovemo mermernu tehniku. To je tehnika u kojoj dica izuzetno uživaje, jel nuz pomoć matematike možemo stvorit razna umitnička dila. Koriste se obični materijali koje ima svako domaćinstvo – mliko, deterdžent za sude, običan špric el čak i obična četkica, boje. Što više boja s tim je i rad šareniji. Kad se to izmiša na taci samo se uroni papir i on se posli toga osuši i dobijete jednu umitnički sliku.

Evropska nedilja privencije raka grlića materice

Od 17. do 23. januara obilužena je Evropska nedilja privencije raka grlića materice pod sloganom: „BOLJE SPRIČIT NEG LIČITI – REDOVNOM KONTROLOM POBIDIĆEMO KARCINOM GRLIĆA MATERICE." Prva Evropska nedilja obilužena je 2007. godine, kad je Savit Evrope dono priporuke o započinjanju kampanje i obilužavanju Evropske nedilje privencije raka grlića materice. Pripoznajuć značaj ove kampanje, Srbija već šesnajsti put aktivno učestvuje u njezinom obilužavanju. Evropska nedilja privencije raka grlića materice obilužava se s ciljom podizanja svisti žena o raku grlića materice i načinima privencije. Osnovna poruka je: „Rak grlića materice je maligna bolest koja se mož spričit". Cilj je motivisat i pokrenit ženski dio stanovništva da razmišlja o svojem reproduktivnom zdravlju i da u toku godine odvoji dan kad će positit svog doktora i obavit priventivni prigled. Prema podacima Registra za rak Instituta za javno zdravlje Srbije „Dr Milan Jovanović Batut", tokom 2019. godine registrovano je 1.044 novoobolili žena, a 438 žena je umrlo od maligne bolesti ove lokalizacije. Na osnovu najnoviji procina za 2020. godinu, Evropskog informacionog sistema, Srbija se sa stopom obolivanja od 23,3 na 100.000, nalazi na petom mistu u Evropi posli Crne Gore, Rumunije, Estonije i Litvanije. Stopa umiranja od raka grlića materice je takođe visoka i iznosi 8,8 na 100.000 žena. Mortalitet od raka grlića materice je u našoj zemlji visok. Svitska zdravstvena organizacija ko prioritet priporučuje primenu intervencija za privenciju i kontrolu raka grlića materice da bi se postiglo smanjivanje stopa obolivanja i umiranja od ove bolesti. To podrazumiva sveobuhvatni pristup: skrining odnosno rano otkrivanje i ličenje svi formi lezija, vakcinaciju protiv humanog papiloma virusa (HPV), ko i palijativno zbrinjavanje žena koje boluju od ove bolesti u smislu sveobuhvatne i aktivne brige koja podrazumiva kontrolu simptoma, psihološku, socijalnu i duhovnu podršku. Infekcija humanim papiloma virusima (HPV) je odgovorna za nastanak 90-95% svi slučajeva raka grlića materice. Visoko rizični tipovi HPV su 16,18, 31, 33... Tokom 6-24 miseca većina žena koje su zaražene (inficirane) HPV - a imaje dobar imunološki odgovor - stvoriće antitela i savladati virusnu infekciju. Kad organizam stvori antitela na HPV rizik nastanka raka više nije povećan. Određeni broj žena (sa prisutnim faktorima rizika) ipak ne uspe da pobidi infekciju, i tada je prisutan povećani rizik obolivanja. Od velikog značaja su priventivni prigledi kod ginekologa jedared godišnje za sve žene, najkasnije 3 godine od započinjanja seksualne aktivnosti. Citološki – PAPA test identifikuje (otkriva) i do 80% žena kojima je potrebno ličenje, prija neg što se rak razvio, stoji u saopštenju dr Zorice Dragaš, specijaliste socijalne medicine u Zavodu za javno zdravlje Subatica.

U SKC „Sveti Sava" održana 30. Svetosavska nedilja

U SKC „Sveti Sava" nuz bogat kulturno-umitnički program održana je duhovna manifestacija, 30. Svetosavka nedilja. Na svečanom otvaranju prisutnim gostima obratio se gradonačelnik Subatice **Stevan Bakić**:

– Tokom cilog pandemijskog perioda vaćamo se u koštac sa izazovima i nalazimo načine da ji privaziđemo. Tako smo prošle godine imali sjajne kulturne programe i oživljavanje kulturnog života Subatice, čemu je Srpski kulkturni centar „Sveti Sava" dao veliki doprinos. Zajednički smo podnosili i žrtve, koje nam je nametala odgovornost koju nosimo. Tako ove godine nema Svetosavskog bala, kao što nije bilo ni paljenja badnjaka ispred Varoške kuće, al luč naše kulture nije zgasla, nit smo se otuđili i zatvorili u sebe. U najavi programa vidim da ćemo čuti i besedu o optimizmu na sam Savindan. Zaista, razloga za optimizam ima. Prošle godine smo podigli veličanstven spomenik kralju Petru I Oslobodiocu, ostvarujuć zavit Subatičana iz 1920. godine. Pogled našeg starog kralja na subatičku glavnu ulicu zagledanost je u vikove života, rada i borbe srpskog naroda na ovom prostoru za opstanak i očuvanje identiteta – istako je gradonačelnik.

Manifestaciju je nuz blagoslov Njegovog preosveštenstva vladike bačkog Irineja svečano otvorio arhijerejski namesnik subatički, protoprezviter **Dušan Đukić**:

– Sabirajući se u Svetoj Svetosavskoj nedilji, evo 30-ti put, virujem i znam da je pripravljen bogat program. Iz tog programa mi ćemo sigurno odaleg otić i duhovno snažniji i duhovno bogatiji.

Istoga dana pridstavljena je i izložba slika pod nazivom „Utočišta", autora **Dragana Bartule**. Publika je naredni dana imala priliku prisustvovat književnoj večeri s akademikom **Matijom Bećkovićom**, književnoj večeri i promociji knjige **Borisa Subašića** „Idi za sobom", duhovnoj tribini po blagoslovu Vladike bačkog Irineja, Svetosavskoj akademiji i monodrami „Beseda o optimizmu" u izvođenju **Miloša Stankovića**.

Požar u maloprodajnom objektu u Malom Bajmaku

U utorak, 25. januara oko 14 sati i 30 minuta izbio je požar u maloprodajnom objektu ruskog trgovinskog lanca „Svetofor" u Hipodromskoj ulici u Malom Bajmaku. Zapalila se krovna konstrukcija, a gusti dim vidio se iz skoro svi dilova varoši. Prema podacima iz Policijske uprave svi zaposleni na vrime su se evakuisali, te nije bilo povriđeni u ovom incidentu. U gašenju požara su učestvovala vatrogasna vozila iz Subatice i okoline i priko 40 vatrogasaca.

Vrtiću u OŠ „Hunjadi Janoš" u Čantaviru donirane knjige

Pokrajinski ombudsman **prof. dr Zoran Pavlović** doniro je knjige vrtiću koji radi u sklopu Osnovne škule „Hunjadi Janoš" u Čantaviru.

– Januar je misec knjige i jednim malim znakom pažnje prema našim domaćinima tili smo podstaknit i dicu i odrasle da se ponovo vratimo el produbimo naša čitanja i proširimo naša znanja. Drugi razlog zbog kojeg smo ode je taj što smo doneli jedno pismo roditeljstva, i to budućim roditeljima čija dica će ići u vrtić. Pismo u sebi sadrži poruku roditeljima o pravima diteta, al i o onim programima koji su trenutno važeći u svim pridškulskim ustanovama, da zajedno pokušamo uzet ono što je najbolje iz ti programa i da vidimo kako bismo mogli da ih unapridimo – istako je pokrajinski ombudsman.

Dr Balint Pastor, pridsidnik Skupštine varoši Subatice, zafalio se na značajnoj donaciji:

– Prošle godine pokrajisnki ombudsman je organizovao jednu Konferenciju u Velikoj vićnici Varoške kuće, na temu borbe protiv nasilja. Danas smo ode di je ombudsman dono knjige na mađarskom jeziku i pričamo o roditeljstvu odnosno o pravima diteta. U ovom selu ima vrtić koji je prošle godine postao dio mriže Pridškulski ustanova i značajne investicije realizovane su u poslidnji godinu i po dana. Nakon 30 godina obdanište je otvoreno. Lokalna samouprava investirala je oko milion i 200 hiljada dinara u modernizaciju grijanja u zgradi, a sridstvima Vlade Mađarske cilokupna zgrada je obnovljena. Generalni konzulat Mađarske u Subatici je doniro sridstva u iznosu od 5000 evra u kujnu objekta – podsitio je Pastor.

U Savrimenoj galeriji postavljena nova galerijska rasvita

Putom projekta „Gradovi u fokusu" Ministarstva kulture i informisanja u Savrimenoj galeriji Subatica postavljena je nova galerijska rasvita. Prema ričima **dr Balinta Pastora** pridsidnika Skupštine varoši i narodnog poslanika ubrzo nakon postavljanja rasvite slidi i „premijera" nove rasvite u vidu izložbi:

– Savrimena galerija ove godine slavi 60 godina postojanja u aprilu, ali povod ovog našeg današnjeg dolaska posite nije taj jubilej. Mi danas pridstavljamo novu rasvitu, nove rasvitne elemente koji su ugrađeni zafaljujuć uspešnoj aplikaciji Savrimene galerije na konkursu Ministarstva kulture i informisanja Republike Srbije. Završena je prva faza koja obuvaća ugradnju rasvitni elemenata u četri prostorije i kompletne građevinske radove, a u drugoj fazi ugradiće se rasvita u sledeće četri prostorije. Tada će i nika pametna rešenja bit realizovana da bi sve to bilo savrimeno, pošto se radi o Savrimenoj galeriji. Palata Ferenca Rajhla jedno je od najlipši građevina u Subatici. Savrimena galerija ima veliki značaj u kulturnom životu Subatice, al se samo Subatice već i našeg regiona i zbog toga je dobro što je ovaj projekat uspešno realizovan – istako je Pastor.

Arpad Blaško, direktor Savrimene galerije, zafalio se na positi i podršci u sklopu konkursa putom koji je realizovano jedno izuzetno značajno ulaganje u ustanovu.

Škulska slava i Dan škule u Osnovnoj škuli „Sveti Sava"

U OŠ „Sveti Sava" nuz skromnu pripredu i poštivanje svi epidemiološki mira 27. januara obilužena je škulska slava Sveti Sava i Dan škule. Član Varoškog vića zadužen za oblast privrede **Srđan Samardžić** čestitao je slavu:

– Svim đacima, studentima i prosvetnim radnicima ovom prilikom čestitam praznik. Svaki put kada se okupimo za Dan Svetog Save prisićamo se čovika svetitelja koji je svojim životom i svojim dilom ostavio velik trag i koji je ostavio primer kako se triba živit, i kako se triba postavljat etički, moralni standardi. Naravno Subatica i cila Srbija se nalaze na svetosavskom putu jel spoznajemo da znanje i vištine koje se stiču kroz život i obrazovni sistem nisu cilj same po sebi već da su upravo sridstvo za ostvarivanje boljeg života pojedinca i zajednice na dobrobit svi nas.

Škula prati put Svetog Save koji je on već davno zacrtao, istako je **Novica Pavlović**, direktor Osnovne škule „Sveti Sava".

Ove godine je zbog epidemiološke situacije proslava organizova nuz prisustvo malog broja dice i zvanica.

Održani sedmi „Dičji svetosavski dani"

Sedmi po redu „Dičji svetosavski dani" održani su u Osnovnoj škuli „Matko Vuković" pod sloganom „Raduj se, mladice iznikla od dobrog drveta".

Na manifestaciji je učestvovalo 14 subatički osnovni škula i tri sridnje, jedna osnovna škula iz Vukovara i dva hora, istakla je direktorica škule domaćina **Mirjana Stevanović**:

Jasmina Stevanović, sekretarka Sekretarijata za društvene dilatnosti istakla je na svečanom otvaranju manifestacije da se ove godine slava obilužava pod ograničenim uslovima u skladu sa priporukom Ministarstva prosvite.

K. S.

BUNJEVCI PROSLAVILI JEDAN OD ČETRI NACIONALNA PRAZNIKA – DAN VELIKOG PRELA

Dok je Bunjevaca, biće i prela

Bunjevačka zajednica je proslavila jedan od četri nacionalna praznika – Dan Velikog prela. Dan je to kad se ova zajednica sića 1879. godine kad su Bunjevci prvi put javno proslavili Veliko prelo u Subotici, u želji da svojim sugrađanima pokažu ko su, šta su i koliko ji ima.

Od te, 1879. godine, do danas, Bunjevci su prošli trnovit put, al danas, u Subatici, u Vojvodini i Srbiji, Bunjevaca i dalje ima i dalje s ponosom mogu pokazat kako čuvaju svoju tradiciju i kulturu.

– Prelo je naš stari običaj, taj običaj smo doneli u ove krajove i prija više od tri i po vika, a obilužavamo prela i danas. Prvo javno Veliko prelo je održano 1879. godine, a danas smo prvi put ovako javno proslavili Veliko prelo u Subatici, u varoši u kojoj je bunjevački jezik u službenoj upotribi. Slavlje je tim veće i svečanije, i proglašenje bunjevačkog ko službenog jezika je prikretnica u svemu što radimo – istakla je **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, a svim Bunjevkama i Bunjevcima je, nuz čestitke, poželela da ji bude više na slidećem popisu.

Dramska grupa KUD „Bunjevka" dočarala je kako su prela kadgod izgledala

– Da ostanemo na putu po kojem iđemo već više od tri vika.

Podpridsidnik NSBNM **Dejan Parčetić**, inače i pridsidnik UG „Bunjevačko kolo" iz Sombora, dodo je kako je zadovoljstvo bit gost na Velikom prelu.

– Ove godine nismo mogli održat i prelo u Somboru, al smo se dogovorili da, ko zajednica, moramo održat bar jedno prelo uprkos aktuelnoj epidemiološkoj situaciji. Logično je bilo da to bude Subatica, jel tu ima i najviše Bunjevaca.

Suzana Kujundžić Ostojić, Boris Bajić i Srđan Samardžić

Najlipše – Jovana Franciškoviċ, Dunja Babić i Milica Anđelković

U ime lokalne samouprave i gradonačelnika **Stevana Bakića** Bunjevcima je nacionalni praznik čestito **Srđan Samardžić**, član Varoškog vića zadužen za oblast privride.

– Zadovoljstvo je bit na Prelu i u uslovima kad je bilo teže organizovati ovaki skup. Danas je ovo

nacionalni praznik ove zajednice, a Subatica je varoš u kojoj je bogatstvo kulture sadržano u mozaiku različitosti. U tom smislu bunjevačka zajednica doprinosi i obogaćiva kulturni sadržaj našeg grada – naglasio je Samardžić.

Zoltan Kudlik, pomoćnik pokrajinskog sekretara za kulturu, javno informisanje i odnose s virskim zajednicama, sektor za kulturu nacionalni manjina – nacionalni zajednica, naglasio je da je ovo jedan od najznačajni praznika Bunjevaca i dodo:

– Bunjevačka zajednica ima dobru saradnju s pokrajinskim strukturama, i svake godine mnogo bunjevački udruženja aplicira i dobije sridstva po pokrajinskim konkursima. Drago mi je da jedna ovaka zajednica i dalje živi, da ima jedno ovako kulturno bogatstvo i da čuva svoju tradiciju.

Med gostima Prela bio je i **Milimir Vujadinović**, narodni poslanik u Narodnoj skupštini Republike Srbije. On je Bunjevce pridstavio ko zajednicu koja je za Subaticu i Srbiju jednako značajna ko sve druge nacionalne zajednice.

Prilikom intoniranja svečane pisme Bunjevaca – „Podvikuje bunjevačka vila"

Učenici i njevi pridavači bili su pravo osveženje na Velikom prelu

Milimir Vujadinović, Srđan Samardžić, Suzana Kujundžić Ostojić i Zoltan Kudlik

– O tom značaju divane i postupci koje smo sproveli, a koji se tiču proglašavanja bunjevačkog jezika za službeni u Subatici. Ponosni smo što danas i Bunjevci imaje sva prava ko i svi drugi narodi, a ponosan sam što pripadam političkoj opciji i državi koja poštiva prava svi oni koji žive u Srbiji. Srbija ne bi bila ono što jeste kad bi svi bili jedan narod. Ko kogod ko se bavi pitanjom srpske zajednice u regionu, bio bi ponosan i kad bi srpska zajednica u nikim od okolni zemalja uživala sva ona prava koja uživaje manjinske zajednice u Srbiji. Na kraju, ponosan sam što svi zajedno živimo u zemlji u kojoj nema razbijeni tabli i znakova, brez obzira na to na kojem su jeziku – naglasio je Vujadinović.

Dramska sekcija Kulturno-umitničkog društva „Bunjevka" izvela je prigodan dramski prikaz, a tom prilikom je dočaran dio atmosfere s kadgodašnji prela u bunjevačkoj zajednici.

– Prelo se kod Bunjevaca održava od davnina. Prošle godine, eto, nismo se mogli ovako zajedno okupit, sad smo uspili nastavit tradiciju i nadam se kako više neće bit prikidanja. Prilagodili smo se aktuelnoj situaciji i potrudili smo se da se to što manje osti. Pripravili smo i jedan prikaz, kroz glumu, pismu i igru smo dočarali, koliko smo to mogli, bar dio atmosfera s kad-

godašnji prela – dodaje **Antuš Romić**, jedan od učesnika scenskog prikaza, al i dio Organizacionog odbora obilužavanja nacionalnog praznika.

Što se gostivi tiče, njima je bilo prijatno i lipo bit na prelu, a svi pripoznaju značaj čuvanja bunjevačke tradicije.

Tako je **Marina Loboda** divanila kako je već više puti dolazila na prelo i kako dolazi zbog prijatnjog svita, zbog bunjevačke tradicije, te dodaje kako voli igru, folklor i druženje. **Stipan Krčelić** je išo na prela ko dite, vodili su ga baćo i nana, a kako kaže, na prela će ić „dok god mož mrdat".

– Kadgod smo svi išli zdravo dotirani, u svečanim nošnjama, a danas možemo kako oćemo, kad smo stariji. Al, suština je ostala ista, okupljamo se, družimo i čuvamo našu tradiciju.

Med gostima su bili i Bunjevci iz Mađarske. **Rajko Tumbas**, pridsidnik bunjevačkog Udruženja „Neven" iz Kaćmara, kaže kako mu je srce puno kad mož bit na pravom prelu.

– Tušta Bunjevaca u Mađarskoj, nažalost, ne zna svoje običaje, još manje jezik. Ne znam kako se to dogodilo. Jeste, u redu je da poštivamo i znamo jezik države u kojoj živimo, al se nismo tribali odreć našeg, to je griota od Boga. Nismo učili dicu, nismo unučad, a nadam se da nije kasno da se više angažujemo, pa da i mi u Mađarskoj, imamo to što vi imate u Srbiji.

Također, ni ove godine nije izostao izbor za najlipšu preljsku pismu i najlipše prelje. „Preljska pisma" naziv je dila **Geze Babijanovića** kojeg je izabro žiri, najlipša prelja bila je **Dunja Babić**, prva pratilja **Jovana Franciškov**ić, a druga **Milica Anđelković**.

– Bavim se folklorom već osam godina, od tog sam u „Bratsvu" poslidnje četri. Folklor je moja velika ljubav, i to je dobar način da održim vezu s bunjevačkom tradicijom. Jel tradiciju triba čuvat, to je jedna divna stvar, a s folklorom sam imala priliku proputovat kroz tušta zemalja, ostvarit tušta poznanstava. Sve su to prilike koje mladi tribaje iskoristit – kazala je Dunja Babić, najlipša prelja za 2022. godinu.

Lipo je bilo vidit mlade prelje, al je lipo bilo vidit i mlade u sali „Spartaka", med njima i učenike koji pohađaje bunjevački jezik s elementima nacionalne kulture, te njeve pridavače, ko i pridsidnicu Odbora za obrazovanje **Jadranku Tikvicki**. Đaci su imali priliku doć prvi put na prelo i uživo, u praksi, vidit ono o čemu uče na časovima bunjevačkog.

N. S.

Lipota mladosti i tradicionalne bunjevačke nošnje – kandidatkinje za najlipšu prelju

Dunja Babić, najlipša prelja, dobila je u poklon i sliku Ivana Šarčevića - Šarca, našeg poznatog slikara

PRELJSKA PISMA

Kad na zimu snig pokrije
Panonsku ravnicu
Salaše i sva sela
Pa i varoš Subaticu

I sve živo tad utone u blagi zimski san
Dođe vrime da se drže prela
I proslavi Marin dan

Bunjevačka čeljad odvajkada
To sa ponosom štuje
I veliko prelo na dan Marin
Sa radošću dočekuje

Bunjevačka mladež misecima
Ovo prelo želi
Na veliko prelo dođe
Da se proveseli

Da obuku bunjevačko lipo ruvo
I momci i cure
Da polivaje pisme i igraju kolo
Uz zvuke tambure
Da se služi krumpirača
Vino i rakija
Pa uz pismi igru i priču
Rodi nika simpatija

I sve ovo neka lipo
Sve do zore traje
Jer bunjevac čuva viru
Tradiciju i sve običaje

Geza Babijanović

LIPOTA I TRADICIJA

Tradicionalni dio prela je i izbor najlipše prelje. Ove godine su prid gostima restorana „Spartak" prošetale cure u tradicionalnim bunjevačkim nošnjama, Marija Kolar, Maja Bašić Palković, Martina Vojnić Hajduk, Milica Anđelković, Milica Babijanović, Sara Švraka, Dunja Takač, Dunja Babić i Jovana Francišković.

U PRAVOM ETNO-KUTKU U SAVEZU BAČKIH BUNJEVACA PROSLAVILI PRELO KO KADGOD

Domaćinski – nuz divan i krumpiraču

Bunjevci se s posebnom pažnjom i danas sićaje prvog javnog Velikog prela, kad su Bunjevci odlučili pokazat varoši koliko ji ima i kako lipi mogu bit njevi običaji. Prela, međutim, svoje korene vuku od davnina, a svako prelo je kadgod, pa i danas, bilo prilika da se čeljad okupi, prodivani, proveseli, pa i dobro poide.

Tog su se držali i u Savezu bačkih Bunjevaca, pa su u autentičnom etno-kutku obilužili prelo, kako je i red, u domaćinskoj atmosferi.

– Prelo je, prosto, okupljanje ljudi. Ne pravimo nikaku pridstavu u smislu obilužavanja nacionalnog praznika, ne pravimo nikaki program, već se okupljamo, družimo se. Tako smo se i ove godine, na Marin, okupili da prodivanimo, naravno i da se sitimo našeg nacionalnog praznika, pa i da čestitamo imendan našoj Mariji Bošnjak – divani **Mirko Bajić**, pridsidnik SBB-a.

Ono što je svakako bila dobra pozivnica za sve goste jeste upravo domaćinska atmosfera i pravi doživljaj salaša u varoši. Tako okruženje je nastalo po sićanjima iz ditinjstva.

– Parasničku peć smo, brez nacrta, pravili moj unuk i ja. Sve po sićanju, sve kako sam zapamtio kako je bilo kod majke i kod dide u Đurđinu, na salašu. Tamo smo išli na prelo, al smo se skupljali i na Božić, Uskrs...

Prelo i imendan – Marija Bošnjak i Mirko Bajić

Kako se godine nižu, tako su sićanja iz ditinjstva sve bliža. Možda je to mlađima čudno, al je tako, potvrđiva Bajić.

– To je i razlog zašto smo ovo pravili. Nije ovo pravi salaš, al ga mi tako zovemo. I dobro je da imamo jedno misto di se možemo skupit i sićat se kako je to kadgod bilo. Dobro je da naša unučad mogu vidit dio ti sićanja. Naravno, neće oni moć doživit kako je to kadgod bilo, danas je drugčije vrime, al običaje ne triba zaboravit.

Marija Bošnjak – Maca rado je podilila svoja sićanja na kadgodašnja prela, a rado je i pomogla da sve protekne u skladu s tradicijom.

– Prela su se prvo pravila po kućama, tek je kasnije počelo pravljenje prela po društvima u prostorijama di se okupljala omladina. Bilo je razni prela, Marinsko prelo, prelo za mlade koji su se uzeli, komšijsko prelo... svima je zajedničko bilo okupljanje bliski osoba. Znalo se kadgod, zna se i danas, šta se ide na prelo. Obično bi to bila krumpirača, dakle, divenica, krvavica, krumpir, slanina... nuz kiso kupus i dunc. Za prela se pripravljalo i fanaka, obavezno sa plašom, a ili su se sa šećerom, pekmezom... Prela su se pravila izmed Tri kralja i Poklada, vrime je to kad ima manje posla, a čeljad su koristila i priliku ist masniju ranu prija Korizme.

Kako dodaje Marija Bošnjak, po selima se običaj održavanja prela, fala Bogu, i dalje održo.

– I danas se čeljad, ko kadgod, okupe, prodivane, provesele, bude i pisme, šale i kartanja. Svi rado dolaze na prelo, svi rado čuvaje tradiciju našeg naroda.

N. S.

NA BIKOVU JE, KOD BAĆ GRGE, ODRŽANO PRELO KO ŠTO JE KADGOD BILO

Nikad nam nije bilo teško otić na prelo

Nuz sićanje na kadgodašnja prela, al i nuz sićanje na Marin prija 53 godine, kad je bać **Grgo Pećerić**, tad momak, nosio izabranici svojeg srca prsten, na salašu kod ovog domaćina na Bikovu održano je prelo.

– Marinsko prelo je za mene posebno značajno, kako zbog tog što sam na taj dan, prija 53 godine, verio svoju suprugu, tako zbog čuvanja tradicije i mogućnosti da se družimo i proveselimo. Sićam se dobro kadgodašnji prela, bila su skromnija neg danas, al vesela. Nikad nam nije bilo teško otić na prelo, pa i kad su bili snig i smetovi. Išli smo pišce, biciglom, ko je kako mogo, priko dvi pruge i tri druma, al smo stigli. Nije bilo bitno šta ima na astalu, el dal uopšte ima. Bilo nam je važno da se družimo, malo proveselimo, pa još ako sidnemo oko vuće banja peći, di ćeš lipše od tog. Malo mi je žao tog vrimena i ljudi takog kova, jel mi se čini kako danas svakom štogod smeta – iskren je domaćin prela Grgo Pećerić.

Kako je to i red, okupljanje čeljadi, med kojima su bili i veterani KUD „Aleksandrovo", prošlo je nuz igru, pismu i zabavu, te nuz tradicionalne ponude, krumpiraču i fanke.

– Čika Grgo je član KUD „Aleksandrovo" pa nas je pozvo da se malo tu okupimo. I svako je okupio svoje i došli smo zajedno da se malo proveselimo. Ideja nam je bila i da nam ostane štogod novaca, kako bi pomogli dicu iz KUD „Aleksandrovo", da ovo društvo preživi ovo ludo vrime. Nedostajalo nam je ovako štogod, nismo godinu i po dana nigdi išli, a mi koji smo vezani za folklor navikli smo na slična druženja. Svima je bilo baš lipo, i trudićemo se da ovo postane naša tradicija – divani **Vesna Takač** iz KUD „Aleksandrovo".

Kata Jarnjević je priznala kako je ovo okupljanje podsića na stare običaje.

– Oduševila sam se, jel ovo, koliko podsića na stare običaje prela, podsića, zbog sale, i na to kako su se kadgod pravili svatovi. Nije ko danas u restoranima, i imam nikako prisniji i drugačiji osićaj. Ne poznam svu čeljad, al se, uprkos tom, osićam baš dobro.

Marica Milašin dobro zna koliko su veze med folklorcima jake i kad se završe nastupi, probe, i da godine u tom slučaju ne znače ništa.

– Ovo je ko pravo prelo kojeg se sićam iz mladosti. Družili smo se i veselili, nije bilo razlike med nama, ko je otkaleg, ko ima koliko novaca. Ko je koliko imo, toliko je metnio na astal i svi smo išli zajedno i veselili se onako iskreno, od srca. Svako ko je išo na folklor zna koliko je to jedno bogatstvo u druženjima, poznanstvima, putovanjima i volila bi kad bi danas bilo više novaca za društva i kad bi se u njima okupljalo više mladi. I danas tu ima folkloraca iz moje generacije. Jeste, više ne možemo igrat ko kad smo imali 15, 20, pa i 50 godina, noge malo izdaju, al bar možemo – cupkat.

Med onima koji su se veselili bio je i **Stipan Lulić** s Bikova, koji je inače i poznat po angažovanju, kako političkom, tako društvenom.

– Uvik mi je želja okupit svit, da se družimo. Tako smo i prija radili, išli na prela, igranke, dužijance..., a sad je sve to malo zamrlo. Zato mi je posebno drago da se ovako štogod desilo i trudićemo se da bude još ovaki okupljanja. Jednostavno, ta druženja su dio naši gena. Jeste, mi volimo radit, vezani smo za zemlju, al kad dođe ovako vrime, volimo se i proveselit. Moramo čuvat naše običaje, moramo se okupljat, jel ako se to ne desi, izgubićemo naš identitet.

Kako je to i običaj za prela, pa i ovo, bilo je zadosta fanaka, a da to tako bude postarale su se **Zdenka Sivić** i **Katica Žiga**. O tom koliko se fanaka pripravljalo divane same mire.

– Biće zadosta fanaka, neće zafalit sigurno. Zamutili smo s pet litar mlika, dugo mutile, jel za dobre fanke to tako mora. Fino je vruće, lipo su se krenili i sad nema stajanja dok se ne ispeku – divani Zdenka Sivić dok privrće **fanke, te dodaje da ni sama ne zna koliko ji je ispekla ko kuvarica. Dodaće, par godina svake subate.**

Sva sridstva koja su ostala, nakon što su plaćeni večera i muzika, priusmirena su u KUD „Aleksandrovo". **N. S.**

ODRŽANA SIDNICA ODBOR ZA KULTURU

Cilj – unapridit sadržaje

Kako je to i običaj, početak godine dono je priliku da se analizira šta je urađeno u prošloj, te da se napravi plan za godinu u kojoj se nalazimo. Upravo su to, izmed ostalog, bile teme prilikom sastanka Odbora za kulturu u Nacionalnom savitu bunjevačke nacionalne manjine.

Jedan dio sastanka bio je rezervisan za divan o proslavi nacionalnog praznika – „Dana Velikog prela", a potom je održana i sidnica Odbora za kulturu u proširenom sastavu.

– Sastanak je bio s pridstavnicima bunjevački udruženja, a to je i donelo priliku da prodivanimo kako smo i koliko radili u protekloj godini. Brez obzira na to što je i prošla godina bila u znaku korone, uspili smo odradit jedno 30-40 lipi i ozbiljni manifestacija. Bilo je i oni koji su odustajali od programa, al je taki zdravo malo – divani **Kata Kuntić**, pridsidnica Odbora za kulturu u NSBNM.

Što se tiče 2022. godine raduje što su udruženja spremna nastavti radit punim tempom. Tako bar pokazivaje planovi.

– Niko ne planira štogod priskočit i biće to uglavnom one naše tradicionalne manifestacije. Najviše nji će bit vezano za naša četri nacionalna praznika, a med njima najviše za „Dan Dužijance". Oko Dužijance je uvik najviše programa, a oni počimaje posvećenjom žita u aprila, pa traju skoro do oktobra i likovne kolonije „Lemeška jesen".

Udruženja rade, ima programa i projekata, a kako ističe pridsidnica Odbora za kulturu, ima i elemenata koji mogu bit bolji.

– Sad je već prošlo dosta vrimena od kako naša udruženja lipo rade i mislim da bi bilo vrime da sad sve manifestacije podignu na još viši nivo. Triba obratit više pažnje i na detalje, prikazat sve kako triba, ako triba, možemo i napravit kake edukacije. Također, potribno je da svi zajedno radimo na zaštiti naši kulturni dobara, našeg kulturnog blaga. Nedostaje nam pristup sa naučne osnove, i tu moramo napravit pomak – divani Kata Kuntić.

Kata Kuntić

Kako su istakli učesnici sidnice, ono što su čuli bilo je od koristi za dalji rad.

– Možemo bit zadovoljni saradnjom i divanom na ovom sastanku. Bilo je lipi pridloga kako poboljšat rad svi udruženja i to nam svima dosta pomaže. Svi smo izneli planove i programe rada u ovoj godini i svi ćemo se trudit naš rad podignit na još viši nivo – komentariše **Stipan Budimčević** iz Lemeša. **N. S.**

OBILUŽEN DAN SVETOG VINKA

Tradicija u vinogradima

Ni ove godine nije izosto tradicionalni običaj koji je vezan i za Bunjevce – na dan Svetog Vinka izlazi se u vinograde, a tom prilikom se vrši i prva rizidba loze, kako bi se nagovistilo koji radovi dalje pridstoje. Na dan Svetog vinka osnovan je viteški red „Arena Zabatkiensis", pa je članovima ovog udruženja ovo dodatni razlog za okupljanje.

Domaćin ovogodišnjeg okupljanja bio je **Laslo Boni**, a posli prve rizidbe **Dragutin Miljković**, veliki majstor reda „Arena Zuabitkiensis" istako je kako se moglo vidit da je vegetacija već počela, što i nije dobro u slučaju veliki mrazova, te da je snig koji je onda pado dobro došo u zaštiti loze. On je dodo i kako temperatura nije padala ispod -11 stepeni Celzijusovi, a taka temperatura ne škodi sortama koje se gaje u našoj regiji.

A zašto je važno izać rano u vinograde Miljković je objasnio jednom legendom koja kaže kako je **Sveti Martin**, velik zaštitnik vinogradara, obalazio vinograde u rano proliće. Bilo je lipo vrime, pa je sašo s magarca, namistio se nuz lozu i zaspo. Magarac, naravno, nije zaspo, neg je obrstio lozu i napravio štetu. Vlasnici su tražili odštetu, al je Sveti Martin kazo da sačekaje godinu dana pa ako bude štete on će je nadoknadit. Naravno, pokazalo se kako je loza koju je magarac obrstio mnogo bolje rodila od druge.

– Tako je počela velika trka s orizivanjom i to je najvažniji posо u vinogradima – objasnio je Miljković.

Kako je to i običaj, prilikom rizanja vinograda loza se zalila vinom, a obišen je i par divenica na čokot, sve u cilju dobrog roda u vinogradu. **N. S.**

BUDUĆNOST KOJA OBEĆAVA – EMINA TIKVICKI, NASTAVNIK MUZIČKE UMITNOSTI

Muzika joj opridilila životni put

Kad smo vrlo mladi ne možmo ni slutit šta će nam u životu bit zanimanje i čime ćemo se bavit do kraja života. Naša sagovornica **Emina Tikvicki**, nastavnik muzičke umitnosti, nam je kroz divan dočarala svoj put bavljenja muzikom koji je počela od mali nogu, a koji danas rezultira radom s dicom u sridnjim stručnim škulama u Subatici, ko i sa Ženskim omladinskim horom.

– Sa muzikom sam se prvi put sustrila u crkvi ko vrlo mala. Interesovalo me je kako izgleda taj veličanstveni instrument - orgulje i svaki put bi tražila od mame da se popnem gori el samovoljno očla vidit kako ta muzika nastaje – započima svoj divan Emina Tikvicki.

Orguljaš je primetio da poseduje talenat i pridložio je roditeljima da je upišu u muzičko zabavište. Tad su pored muzičkog zabavišta krenile i druge aktivnosti. Većina dice iz naselja su igrala folklor u Kulturno-umitničkom društvu „Bunjevka" u Subatici, pa su tako ona i njezin brat krenili na folklor. Pored tog što je u muzičkoj škuli već u zabavištu svirala klavir, u kulturno-umitničkom društvu su imali šarolik izbor sekcija. Igrali su narodne igre, išli na dramsku sekciju, deklamovali, pisali poeziju i učili o starim zanatima. Tako okruženje je na nju ostavilo veliki uticaj i obrazovalo njezinu malenu ličnost u čuvara baštine.

Emina Tikvicki s Ženskim vokalnim sastav Medicinske škule iz Subatice

Upisom u sridnju muzičku škulu otvaraju se nove mogućnosti. Nakon položenog prijemnog ispita upisala je novo-otvoreni smer za crkvenu muziku i smer muzički saradnik – teoretičar. U tom periodu se fokusirala na crkveno horsko pivanje i postala član hora „Collegium Musicum Catholicum". Na Akademiji umitnosti u Novom Sadu je upisala smer muzičku pedagogiju i tim zaokružila svoj muzički put.

– Za vrime studija sam bila član „Novosadskog kamernog hora" s kojim sam stekla prva iskustva i odlaske na velika evropska takmičenja, al sam se u Subaticu uvik vraćala kako bi nediljom svirala službu el pak učestvovala na koncertima i kulturnim događajima. Posli završeni osnovni studija, nastavila sam master studije, al sam se vratila u Subaticu di se i zaposlila.

Ženski omladinski hor je jedan od najstariji ženski omladinski horova Subatice kojim je kadgod rukovodio **prof. Murenji Maćaš**.

– Do priuzimanja rukovodstva je došlo sasvim neplanirano i spontano, a s obzirom na to da profesora Maćaša nisam poznavala lično, nit sam imala dodirni tačaka s njim i njegovim radom. Prvo zaposlenje sam dobila u OŠ „Matija Gubec" u Tavankutu, tri godine rada s osnovnoškulcima su pridstavljale izuzetno dobru praksu jel je škula pružala širok spektar vannastavni aktivnosti. Kroz rad s osnovnošlulcima u maloj sridini uspila sam oformit zaista velik hor i od đaka koji su pri kulturno-umitničkom društvu svirali tamburu oformim, po broju skroman, al funkcionalan škulski orkestar. S takim iskustvom, posli tri godine počela sam

VAŽNO JE IMAT CILJ U ŽIVOTU I RADIT PRIDANO I VRIDNO

– Svaki početak je izuzetno uzbudljiv i poletan, pa je samim tim i širok spektar planova. Da bi se razvio jedan novi vokalni ansambl potribno je prvo radit osnove vokalne tehnike, krenit s jednostavnijim vežbama intonacije ko i repertoarom koji će vrimenom postepeno težit ka višeglasju. Cilj mi je da se dostigne jedan solidan reprezentativni nivo zvuka i ka tom koračamo ustrajnim i skromnim koracima – kazala je Emina Tikvicki.

radit paralelno u Muzičkoj školi i Sridnjoj medicinskoj školi u Subatici. Rukovodstvo škule i kolege su se uvik kroz osmij prisićali i pripričavali anegdote o čuvenom profesoru Maćašu Murenjiju koji je cio radni vik vodio hor, što je njima bilo izuzetno drago i lipo. Dolaskom u Sridnju medicinsku škulu, osnovala sam vika. Kroz prvi divan bio je izuzetno prijateljski nastrojen i pružio je veliku podršku nekom ko je izuzetno mlad, što sam jako cinila i pridstavila mu svoja dosadašnja iskustva prislušavajuć reprezentativne snimke s nastupa koje sam imala. Pofalila sam se i osvojenim nagradama koje sam postigla s učenicima. Tako

Emina Tikvicki

Ženski vokalni sastav Medicinske škule i s njima sam redovno nastupala na škulskim priredbama, Festivalu tradicionlanog pivanja u HKC-u „Bunjevačko kolo" koji je nasto iste godine kad sam oformila ansambl, a učestvovali smo i na raznim umitničkim izložbama ko i u drugim kulturnim i vaspitnim ustanovama. Konačnim odlaskom profesora Maćaša u penziju dobijam priporuku da priuzmem Politehničku i Hemijsko-tehnološku škulu i tad je došlo do ideje da bi bilo dobro da se upoznamo. Kontaktirala sam profesora u želji da razminimo svoja dosadašnja iskustva, da se upozna sa mojim radom i da na niki način pridstavim koja su moja dosadašnja ostvarenja. Moram priznat da sam bila poprilično nesigurna u očekivanjima da li će me prihvatit ko koga ko je došo ko njegov naslidnik posli cilog radnog je i sklopljen dogovor. Pošto je profesor Murenji kogod ko s velikom strašću i setom u očima divani o davno prošlim vrimenima kad je vodio ansambl, prosto čovik ne mož ostat ravnodušan na to koliko je emocija satkano u svim tim godinama rada. Kazala sam mu da već imam formiran hor u Medicinskoj škuli, al ću njemu u čast proširiti ansambl i uključit divojke iz sve tri sridnje stručne škule i nek se tako tradicija i sićanje na njegov rad nastavi. Zadržaćemo naziv „Ženski omladinski hor". Važno je napomenit da je profesor Maćaš ansambl osnovo 1983. godine i da je značaj taki vrsta amaterski ansambala za našu Varoš od izuzetnog značaja, te bi bilo zaista šteta da jedno tako ime posli tridest sedam godina aktivnog rada iščezne – istakla je Emina Tikvicki.

T. B.

OSNOVANO NOVO BUNJEVAČKO UDRUŽENJE U VAROŠI SOMBOR

Novi izazovi u Somboru

Kristina Knežević, pridsidnica novog udruženja u Somboru

U okviru rada bunjevačke nacionalne zajednice osnovano je još jedno bunjevačko udruženje u Somboru, u ponediljak, 31. januara, pod nazivom Bunjevački kulturni centar „Sombor – Čonoplja". Održana je Osnivačka skupština ovog novog bunjevačkog udruženja di su doneta sva potribna pravna akta za osnivanje, a di je za pridsidnicu ovog udruženja izabrana **Kristina Knežević** iz Čonoplje.

– Ovo udruženje želi nastavit radit na svojim tradicionalnim projektima ko što su običaji za „Debo četvrtak", običaj polivača na „Vodeni ponediljak", proslavu žetveni običaja „Dužionica u Čonoplji" i „Marin bal". Kroz naš budući rad želimo sarađivat s drugim bunjevačkim udruženjima ko što i očekivamo i njevu saradnju s nama u budućnosti – kazala je **Kristina Knežević**, pridsidnica novoosnovanog bunjevačkog udruženja BKC „Sombor-Čonoplja".

Osnivači udruženja BKC „Sombor - Čonoplja" su: **Stanko Jozić, Milan Knežević, Stanislava Lutkić, Ivica Bošnjak, Marko Džinić** i **Kristina Knežević**.

T. B.

NOVI SAD JE OVE GODINE „EVROPSKA PRISTONICA KULTURE”

Sjajna prilika za sve mlade

Već smo zagazili u drugi mesec od kako je Novi Sad posto „Evropska pristonica kulture”, počev od nezaboravnog novogodišnjeg dočeka, koji je obuvatio varijaritet kulturno-umitničkog programa priređenog od strane kako domaći, tako i strani izvođača.

Kako bi se ovaj značajni događaj za domaću kulturnu scenu ozvaničio, 13. januara održana je svečana ceremonija, koju je uveličo suosnivač umitničkog pokreta „Neue Slovenische Kunst”, slovenački reditelj, **Dragan Živadinov**.

Program je koncipiran podilom na četri „mosta”, dobivši naziv prema novosadskim mostovima, ujedno pridstavljajuć vridnosti na čijem širenju manifestacija želi učestvovat: Sloboda, Duga, Nada i Ljubav. Mostovi se separatizuju na programske lukove i svaki pridstavlja jednu od osam cilina: Doček (31.12.2021. – 16. 1.2022.) – Proslava interkulturalnosti, Seobe (1. 2.2022. – 20. 3. 2022.) – Susrit različitost, Budućnost Evrope (20. 03.2022. – 15. 5. 2022.) – Kultura u vaspitanju i obrazovanju, Heroine (16. 5.2022.– 14. 6. 2022.) – Moć ženskog stvaralaštva, Tvrđava mira (17.06.2022. – 17. 7. 2022.) – Kultura dijaloga, Dunavsko more (22. 7.2022. – 21. 8. 2022.) – Otkrivanje i očuvanje Dunava, Kaleidoskop kulture (1. 9.2022. –7. 10. 2022.) – Kultura zajedništva i Druga? Evropa (8. 10.2022. – 27. 11. 2022.) – Kultura drugačijeg.

Za ljubitelje pozorišta godina će bit zdravo uzbudljiva s obzirom na to da će Novi Sad bit utočište „Dublin Theatre Festivala” i svitski priznatog „Burg Teatra”. Svitlo dana će prvi put ugledat izložba o životu jedne od naši najbitniji naučnica **Mileve Marić Ajnštajn** koju je u saradnji s timom domaći stručnjaka priredila italijanska spisateljica, rediteljka i fizičarka **Gabrijela Grejson**, a svoja saznanja će sa posititeljima podilit i „Tifološki muzej” iz Zagreba, koji se med ritkima bavi ovom tematikom, ko i jedan od proslavljeni svitski muzeja „Kunsthistorisches Museum” iz Beča

Nosioci luka „Druge? Evrope” će definitivno bit britanska perkusionistkinja **Evelin Gleni**, dvostruka dobitnica Gremijeve nagrade u oblasti klasične muzike i nagrade „Polar”, muzičkom ekvivalentu „Nobela” ko i nemački konceptualni umitnik, dugogodišnji saradnik **Marine Abramović**, **Frank Uve Lajsipen** poznat pod pseudonimom **Ulaj**.

Osim činjenice da je Novi Sad pristonica kulture, takođe je i univerzitetski grad, što pridstavlja odličnu bazu potencijalne publike, sveži umova željni novi ideja i informacija. Studentkinje Fakulteta tehnički nauka u Novom Sadu **Andrea Sabo** i **Iva Romić**, inače i saradnice lista za mlade na bunjevačkom jeziku „Bocko” su s nama

podilile svoje mišljenje o značaju ove dugoočekivane manifestacije:

– Novi Sad je varoš u kojoj studiram, te tu i provodim većinu vrimena. Smatram da je Novi Sad izuzetno bogat kulturnom baštinom naroda koji u njemu stanuju i koji su kroz njega prošli i ostavili niki trag, med njima su i Bunjevci, te je samim tim i zaslužio da bude pristonica kulture u 2022. godini. Žao mi je što je pandemija i dalje u toku, pa se određene manifestacije odigravaje pod strožijim uslovima. Volim posićivat muzeje, a posebnu pažnju mi je privuklo obavištenje o postavci posvećenoj Milevi Ajnštajn i nadam se da ću je imat prilike obać – kaže Andrea Sabo, a Iva Romić dodaje:

– Živit u gradu koji je posto pristonica kulture je velika čast. Oduvik su me privlačili muzeji, pa bi volila što više nji positit u narednom periodu. Samo mi je žao, što ji ko student, nemam tušta vrimena posićivat, al daću sve od sebe.

M. Rudinski

UČENICIMA 5. I 6. RAZREDA PODILJENI UDŽBENICI ZA BUNJEVAČKI JEZIK S ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Udžbenici za 21. vik

Učenici koji pohađaje nastavu bunjevačkog jezika s elementima nacionalne kulture, a koji iđu u peti el šesti razred, dobili su nove udžbenike, čiji je izdavač Zavod za udžbenike. Oni će sad imat priliku imat još kvalitetniju nastavu izbornog predmeta, a udžbenici nude i štogod novo.

Priliku prigledat nove udžbenike imali su osnovci u OŠ „Ivan Milutinović" u Maloj Bosni, a donela ji je **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, al i, nuz **Mirjanu Savanov**, jedna od autora. Nakon divana s dicom bilo je jasno da će oni bit od velike koristi za realizaciju dalje nastave.

– Tušta smo divanili o ovom udžbeniku, tušta smo i radili na njemu, tokom protekle dvi i po godine, a sad je konačno stigo do oni u čijim rukama i triba bit – divani dr Kujudžić Ostojić, pa nastavlja:

– Virujem da će bit interesantan dici, da će im pomoć što bolje i što lakše naučit sve ono što je vezano za bunjevačku zajednicu, kulturu, tradiciju, jezik...

Udžbenik ima i jedan novitet – „QR" kodove koji su oma privukli pažnju dice.

– Ti kodovi su tekovina 21. vika, a mi smo se trudili nek svaka lekcija ima i svoj „QR" kod. On vodi, na primer, ako je u pitanju pismica, do zvučnog zapisa, di kogod od stariji čita tu pismicu. To je značajno zbog akcenta koji se u nikim sridinama već lagano gubi. Kod lekcija u kojima se obrađivaje ris, dužijanca, prelo... imamo video-zapise koji onda daju potpunu sliku o tom šta se uči. Virujem da će dici bit zanimljivo.

Pridsidnica NSBNM dodaje da se rad na udžbenicima nastavlja.

– Mislim da smo uradili pravu stvar i da imamo dobar recept kako radit dalje. Po tom principu ćemo radit i udžbenik za sedmi i osmi razred. Kad to završimo, po prvi put ćemo imat zaokruženo cilinu u obrazovanju, odnosno udžbenike na bunjevačkom jeziku od prvog do osmog razreda osnovne škule.

Kako ističe **Slađana Marković Štetak** koja pridaje bunjevački u ovoj škuli, udžbenik će bit od velike pomoći u radu.

– Ovako štogod nam baš pomaže, lakše nam je organizovat nastavu, a dici je lakše pratit ono što pridajemo. Obradovali smo se kad smo vidili „QR" kodove, dici će to bit baš zanimljivo, jel danas, u 21. viku, mobilni telefon je na raspolaganju svakom učeniku. Ovako će, virujem, bit zainteresovanija za rad, jel im se omogućava širi pogleda na lekcije.

Nikola Tumbas nije tušta čeko da proveri kako „QR" kodovi funkcionišu.

– To mi je baš zanimljivo, jel posli lekcija o kojoj možemo proširit znanje i vidit ono o čemu je pisano u lekciji. Proces je lak, potriban vam je „pametni" telefon i odgovajuća aplikacija. Kod se snimi, i on vodi da pročitane pismice, zanimljivog videa...

Udžbenici su stigli u pravi čas, a nike lekcije su već bile od koristi.

– Upravo radimo na plakatu za prelo, pa smo iskoristili sve ono što smo o prelu naučili iz udžbenika. Drago mi je što imamo ovako lipe i kvalitetne udžbenike, iz nji je lakše i lipše učit. Sviđa mi se i što sad imamo „QR" kodove, a najvećma mi se viđa što imamo tušta zanimljivi zadataka – kazala je tom prilikom **Tanja Stantić**, učenica OŠ „Ivan Milutinović" iz Male Bosne.

Nuz dr Suzanu Kujundžić Ostojić i Mirjanu Savanov u izradi udžbenika pomogli su **Siniša Tikvicki,** što se „QR" kodova tiče, i **Nikola Stantić**, kroz izbor fotografija.

N. S.

KROZ ŽIVOT BUNJEVACA

Februar je misec prela

Februar je misec prela, zabava i veselja, a i pisma kaže: „Prelo kupi svaki mu se divi, nek se znade da Bunjevac živi”.

Kad su Bunjevci još davne 1686. godine naselili ove krajove, život njim nije bio lak čerez Turaka. Nametali su velik porez i odnesivali ranu za konje i vojsku. Najteži je bio danak u krvi, kad su Turci otimali mušku dicu pa ji poturčili za svoju vojsku. Tako su naši prici živili izmed puške i motike sve do sloma Turaka. Franjevci su našem svitu pomagali da se sklone u tvrđavu koja bila bezbedna od Turaka. Niki su se sklonili u šume el močvare i ritove, a ima koji su daleko od varoši živili i odranjivali josag.

Kako su nastala prela?

Bunjevci imaje svoje običaje za koje su vezani, a doneli su ji sa sobom još kad su došli u ove krajove. Običaj od rođenja diteta, odrastanje, mladalačke zabave, svatovi, starost, sarana; običaji vezani za svece, Advent, Božić, poklade, prelo, korizmu, Uskrs, Dove i dužijancu. Stariji su uvik kazali mladima: „Tuđe poštuj, al svojim se diči”. Bunjevci su uvik bili radni, vridni i mirni, lipo su se slagali s drugim narodima s kojima su pomišani. Posla se nisu bojali, radili su ako triba „od jutra do sutra”. Žene su se oduvik starale za oblačenje svoje porodice. Prele su vunu, konoplju, lan i pamuk, prelo se preslicom, vretenom i družicom. Prest se moglo priko cile godine, a najviše prelo u februaru u pokladama, a to je vrime od Tri kralja do Čiste sride. Prest se moglo i po danu, a najviše su žene prele uveče, do kasno u noć. Same su sidile i prele prid škiljavim lampašima i fićurama lojanicama. Pa da ne bi tako same sidile i prele svako veče, nagustirale su da se nji više skupi, pa na jedno misto, pa da predu nuz lampaš, pa se petrolina našporuje. To okupljanje su žene prozvale prelo, što dolazi od glagola prest. Svakoja žena ponese svoje predivo, pa tako i predu i divane, pa njim i vrime brzo prođe, domaćice di se skupe ispeku kaki pogačica, el listića da počaste prelje. Eto tako je posto prvi i najstariji oblik prela.

Ručni rad bio je obaveza, a ne hobi

Prelo se od pamtivika, što se mož vidit i na svetim slikama. Blažena Divica Marija je prela i starala se za oblačenje Svetog Josipa i Isusa, ko i svaka druga žena za svoju porodicu. Prest se moglo priko cile godine al se najviše prelo u februaru, još dok ne počne poso u baščama. Zato je misec februar od pamtivika misec prela i veselja, a to spada u život Bunjevaca po salašima. Mame su svoje ćeri učile prest, al s prvog je teško išlo, jel je svaki početak težak. Svakoja cura je prija udaje morala naučit prest, štrikat i šit, što su naučile još kad su bile mlađe. Šile su ruva za svoje krpene bebe. Da su cure prele spominje se u pismi „Išla cura na prelo, izgubila vreteno” i u pripovitki „Pepeljuga”. Od vune se zimi štrikale čorape, kape, rukavice, šalove, pulovere, midere i muške i ženske cvetere. Od lana i pamuka su se prele tanke niti ko konac, a od konoplje malo deblje predivo, koje se posli tkalo sa spravom pod imenom stan, a žene što su tkale zvale se tkalje. Satkano platno se iskuvavalo u lužini da pobili, pa se sušilo na suncu i smotavalo u trubu, od tog se krojilo i šilo odilo. Od najmekšeg platna se šilo za malu dicu, benkice, kapice, povoji i pelene, a za odrasle donji veš. Od konoplje se šilo ruvo za poslendan, za žene i muškarce. Sve su to žene posašivale rukom, jel u to vrime nije ni bilo šivaći mašina. Eto, taka su bila prva prela, di se prelo, a trajalo je tušta godina.

Fele prela

Kad su naši prici malo uznapridovali, izmislili su i drugčiji oblik prela. Komšijsko prelo, žensko prelo, rodbinsko prelo, i Veliko bunjevačko prelo, 2. februara. Komšijsko prelo je bilo kad su komšije u pokladama išli jedni kod drugi, žene i muškarci, pa su i manju dicu poveli. Žene su ponele predivo, pa su prele, zato se i zvalo prelo. Muškarci su obično odigrali koju partiju karata, a dica su se veselo sigrala. Žensko prelo je bilo kad su u februaru udate ćeri dolazile kod roditelja na nedilju dana, u goste. Ako su živili dalje, čovik bi ji dono s manjom dicom, na kolima el soncama. One su ponele predivo, pa su prele i po danu i uveče. Dolazile su i komšinice, pa su u divanu prele do kasno, a u društvu i poso iđe bolje. Na rodbinsko prelo su dolazili samo pozvani gosti, a tamo se nije ništa prelo. Udate ćeri i zetovi su dolazili kod roditelja, sinovi i snaje, i ako se koja cura te godine udala el momak oženio, bili su pozvani na prelo – „Bože mili, al je to milina, kad se tako sastane rodbina”. Kuvala se svečana užna, kokošija čorba, meso i sos, paprikaš, pečeno meso, divenica, krvavica, pa kiseli krastavaca i dunca. A na kraju fanki. Na prelu je svaki gost dobio kaki poklon. Zavisilo je kakog su stanja domaćini i kaka je bila godina, a poklonu se „nije u zube gledalo”.

Od običaja do nacionalnog praznika

Veliko bunjevačko prelo se održavalo 2. februara, a sačuvalo se, fala Bogu, do danas, to je i naš nacionalni praznik. Za taj dan su cure dobijale nova ruva, a momci odila, pa su tako svečano obučeni išli uveče na prelo di je obično svirala banda svirača. Mladi su igrali i veselili se. Na tom prelu se nije ništa ilo ni pilo, a nije se ni prelo. Sa curama su obično na prelo išle kake tete, ujne, strine. One su gledale koji se momak njevoj curi udvara, pa su se oma išle raspitat čiji je sin, kakog su imovinskog stanja, koliko imaje lanaca zemlje i koliko ima braća i sestara. Kadgod je najvažnije bilo koliko imaje lanaca zemlje, jel se od zemlje živilo, a na lipotu se u kadgodašnje vrime nije gledalo. Na Marin je bilo dobro da se ne vidi sunce cio dan, jel „Bolje je vidit kurjaka prid vrati zavijajuć, neg na Marin sunce sijajuć”.

Posli prela na redu su poklade

Sveti Blaž je zaštitnik od bolesti grla, pa su virnici išli u crkvu na blagoslov grla, a svećenik, dok blagosilja grlo, izgovara ove riči „Po zagovaru Svetog Blaža biskupa i mučenika oslobodio te Bog od bolesti grla i drugog zla”. Na kraj februara, nedilja, ponediljak i utorak su poklade. Kuvalo se i peklo dobre rane, a pekli su i fanka. Za mlade se pravile zabave i igranke. U utorak prid veče su stariji momci vukli panj šarom di ima stariji divojaka, pa još i drugarice dođu, a momci svrate, pa se ugriju i odmore, a divojke ji jedva dočekaje, i zadrže da što duže ostanu, jel je znalo doć do ozbiljne veze i udaje.

Sad više niko ništa ne prede, pa su tako nestala i prela, stari nema, a mlade to ne zanima. Kad ošišaje ovce, vunu pobacaje u jendek, pa izgori kad ljudi zapale korov što je viter nano. Ne mož je ni prodat, jel niko ne kupuje. Prelo je bilo okupljanje i veselje, dok nije bilo radija ni televizora. Samo se Marinsko prelo slavi, fala Bogu, a slaviće se dogod bude Bunjevaca.

A. V. K.

Sveci koji se spominjemo

Marin - Svićnicu slavimo 2. februara, na četrdeset dana od Isusovog rođenja, tako su se završile babine, ko svakoj drugoj ženi. Bio je običaj da svaka žena ode u crkvu s ditetom da ga prikaže Bogu, da se zafali za darovano čedo, u jednoj ruki drži dite, a u drugoj zapaljenu sviću, to nas sića na Svićnicu. Kad su Sveti Josip i Blažena Divica Marija odneli Isusa u crkvu, iako je bio sin Božiji, ispunili su zakon naroda. U crkvi je bio starac Šimun kojem je Duh sveti objavio, da neće umrit dok ne vidi spasitelja svita. On uzme Isusa u ruke i kaže sad možem mirno urmit, jel su oči moje vidile spasitelja Gospodnjeg. A Blaženoj Divici Mariji je kazo, da će bit ranjena sa sedam mačova, on je bio prorok pa je znao kakom će smrću Isus umrit. U crkvu je ušla i proročica Ana, ćer Fanuelova, starica od 84 godine, pa ga je radosna srca pozdravila i razglasivala spasenje Izraelovo. Tako i mi danas iđemo u susrit Isusu u dan gospodnji i čekamo njegov drugi dolazak na zemlju.

Svetog Blaža, biskupa i mučenika, slavimo 3. februara. Njemu je Bog dao moć da liči svit od bolesti grla, čudom i molitvom. Čerez velike vire bio je mučen i zatvaran u tamnicu, al mu je svit i tamo donesivo svoje bolesnike. Svete Apolonije divice i mučenice spominjemo se 9. februara. Bila je mučena, jel se nije tila odreć vire u Isusa, pa primit krive bogove, pa su joj sve zube poizbijali i živu spalili. Zaštitnica je od bolesti zubi.

Lurdske Gospe se spominjemo 11. febraura. Ona se ukazala nuz riku Govu, Lurdu i Fatimi. Prvo se ukazala maloj Bernardici, koja je kupila granje nuz Lurdsku šumu i plakala jel joj je umrla mama. Gospa joj je kazala da ne plače, da će sad ona bit njezina mama. Učila je da moli krunicu, posli su je i drugi vidili isprid Gospe se otvorio izvor, pa je potekla voda koja je bila likovita. Kad je Gospa s neba silazila sve je Lurdske šume rasvitlila. Svetog Valentina mučenika spominjemo se 14. februara, i molimo Bogu da nas po zagovoru Svetog Valentina sačuva od teške bolesti padavice (epilepsije). Svetog Matiju apostola slavimo 24 februara, on je napiso prvo sveto evanđelje Isusa Krista.

A. V. K.

BUNJEVAČKA ZDILA

Jača rana

Pućka s kupusom

1,5 kg kiselog kupusa
2 kašike pirinča
1 šolja ulja
1 šolja vode
malo vegete soli i papra
1 manja pućka

Pućku očišćenu isić na komade, pa natrljat vegetom, soljom i paprom, pa ostavit nek malo odstoji. Kupus oprat u vrućoj vodi da ne budne slan ni kiso, pa ga promišat s pirinčom i uljom, pomećat u tepciju i nalit deci vode. Odozgor pomećat meso, pokrit folijom i peć jedan sat. Zatim skinit foliju i peć nek meso porumeni. U istoj tepciji iznet na astal.

Ladan sos

1 žumanjce
polak čaše ulja
½ kašike senfa
sok od ½ limuna
10 deka rena, malo soli

Žumanjce, senf i ulje, mišat u dubljem sudu mikserom, dodat sok od limuna, pa kad se zgusne, dodat istrenican ren poliven s deci vrile vode i malo soli. Sve zajedno izmišat nek se izjednači.

Krempita

Za kore:
30 deka brašna
20 deka margarina
1 jaje
malo mlika

Deset deka brašna zakuvat s margarinom, pa iznet na ladno. Dvadest deka brašna, 1 jaje s malo mlika zakuvat mekano tisto, a priko njeg masno tisto razvit, primotat, pa iznet na ladno. To ponovit triput, razvit veličinu 2 tepcije, jednu zasić na kocke i peć.

Za krem:
1 litra mlika
10 kašika šećera
10 kašika brašna
6 jaja
2 vanilin šećera
10 kašika brašna
10 kašika šećera

Žumanjca umutit sa šećerom s malo mlika, brašna i vanilin šećerom, pa nalit mliko koje vrije i stalno mišat da se ne zgrumenča. Kad se skuva, u vruć krem dodat umućene biljance, promišat pa namazat koru, priko krema metnit zasičenu koru na kocke, pa posut šećerom.

Šampita

Tisto za kore se pravi isto ko za krempitu, a mož kupit i gotove.

Krem:
8 biljanaca
10 kašika šećera
sok od polak limuna

Umutit biljance s 4 kašike šećera u čvrst snig, a 6 kašika šećera kuvat s 2 deci vode. Kad se skuva da bude ko med, vrio sirup salit na biljance i izmišat, pa metnit na 1 koru, a drugu koru metnit odozgor, posut šećerom i iznet na ladno misto.

A. V. K.

MARIJA HORVAT SIĆA SE VRIMENA KAD JE SARAĐIVALA S „BUNJEVAČKIM NOVINAMA”

Ljudi su mi „otvarali dušu”

Kroz prvi 65 brojova „Bunjevački novina” svoje priloge, kako kroz tekst, tako i fotografiju, objavljivala je **Marija Horvat**. Kako kaže, ona nije novinar, al se svoji tekstova nikad nije stidila, a najdraže su joj bile prilike kad je divanila s ljudima sa salaša.

– Počela sam u „Bunjevačkim novinama” koje je izdavala Bunjevačka matica, tamo sam imala kraće pripovitke. Karlo Blesić mi je nagovistio da će krenit „Bunjevačke novine” koje i danas izlaze i ja sam, eto, imala sriću pisat. Prva pripovitka koju bi izdvojila bila je s Aleksandrom Marganićom iz Bajmaka, sidio je za šivaćom mašinom i pitala sam se: „Ko je stariji, on el mašina?” – sića se Marija Horvat, pa nastavlja:

– Taj period pamtim po ispunjenošću u susritu s ljudima koji su kadgod imali tušta komšija oko salaša, a tad su mi divanili da imaje samo rpe zemlje na mistima di su bili salaši. Pamtim i da su me svudak lipo dočekali, na Verušiću, Bikovu, Tavankutu... Samo jedared sam doživila da me sagovornik ne primi.

Što se izbora tema tiče, tušta tema je došlo posli obalaska terena, tokom putovanja, al i kroz divan sa sagovornicima.

– Kad je tadašnja urednica dolazila iz Novog Sada autobusom, vidila bi kaki salaš, kazala mi je za to, pa smo onda to obalazili. Jedared mi je kazala da je vidili niki križ nuz put u Žedniku, pa nas je taj križ odvo do jedne zanimljive porodice. Kad smo tražili jedan stari kokošinjac koji se vidi s puta, došli smo do čovika koji ga je pravio. Stojo je na salašu, prema Đurđinu... Bilo je dirljivi pripovitki, al i lipi prijateljstava. Unuka tog sagovornika me je, na primer, pozvala na rođendan, i mene i Dragišu, taksistu s kojim smo imali saradnju. Sa Stipanom Krčelićom sam obalazila jedan kraj na Čikeriji, mislili smo da tamo već niko ne živi, a jedna žena je izašla isprid nas i pitala koga tražimo. Kad smo je pitali dal bi tila primit novinare na divan, kazala je kako će, kad ima samo da nas ponudi pogačom s mekinjama... I tamo smo napravili lipu pripovitku. Svaka pripovitka je ostavila jedan mali trag, jednu malu nit na mojoj duši.

Jedna od pripovitki koje je zapamtila bila je ona u kojoj joj je sagovornik bio Albe Tumbas Loketić, poljoprivrednik, ljubitelj kasača, boem – Bunjevac (objavljeno u broju 57, od marta 2010. godine)

Marija Horvat, kadgodašnja saradnica „Bunjevački novina”

Sića se Marija Horvat i pripovitke o **Mariji Lebović** koja živi na salašu na jednom brigu izmed Bajmaka i Mišićeva i kako ju je dočekala i ispratila s frulom i bećarcom. Sića se i **Antuna Sivića** koji joj je prizno kako je išo samo tri godine u škulu, jel je zdravo volio orat. On joj je i kazo kako će, posli razgovora, razmišljat kako je kod njega kogod bio i kako je pito koliko je godina išo u škulu... Međutim, jedna pripovitka koja je počela prija sedamnajst godina i dalje traje.

– U posebnom sićanju mi je divan sa Ankicom Orčić. Ona je onda bila anonimna žena, a ja sam stigla do nje u Đalu, da napravim pripovitku. Sad mi je srce puno kad vidim kako je uspila u životu, kako je dobila i priznanje „Naj-žena godine”. Onda joj je bilo teško, živila je u jednoj maloj kući, a sad je prava dama. Srićna sam što sam ispratila njezin put.

Kako je i sama dite sa salaša, posebno su joj dragi salaša, a mogla je od nji čut pripovitke, al i zabilužit fotografije jednog svita koji nestaje.

– Volila sam ljude, oni su mi „otvarali dušu”. To su mi bile najlipše teme, kako za tekstove, tako i za fotografije koje su često ukrašavale naslovne stranice „Bunjevački novina”, pa i „Tandrčka” – divani na kraju Marija Horvat.

N. S.

KO SE JEDNOM ZALJUBI U GOLUBARSTVO, TAJ SE TAKOG HOBIJA TEŠKO MANJIVA

Čuva subatičke rase golubova

Naša regija je odavno poznata ko misto di čeljad drži golubove, a ta tradicija je bila dobro poznata i kod Bunjevaca. Ritki su oni koji nisu imali bar nikoliko pari golubova, a bilo je uvik i ozbiljniji odgajivača koji su tušta vrimena posvećivali radu s golubovima. Što je još važnije, ta ljubav prema golubovima se često prinosila s baće na sina i tako produžavala.

E, baš taka ljubav je izrodila štogod po čemu je Subatica i danas poznata u Srbiji, pa i ciloj regiji. Ova varoš se, ko ritko koja, može pofalit činjenicom da su upravo tu, tim generacijskim radom prožetim s tušta ljubavi, razvijene nove rase golubova. Tačnije, razvijeno je osam rasa golubova koje imaju pridznak „subatički" – subatički srcasti kružni letač, subatički ukrasni golub, subatički drhtavi golub, subatički bilorepi letač, subatički dvosrcasti letač, subatički jednobojni plavi, subatički biloprugasti letač i subatički ogrličasti visokoletač

Jedan od odgajivača koji posebno uživa u rado s autohtonim subatičkim rasama je i **Josip Bačić**, a on je i jedan od malobrojni koji se odlučio posebno za jednu od ovi osam rasa i štiti je od propadanja.

– Kažu da „kad jedared perce uđu u ruku, to se više ne napušta". Tako je, izgleda, i kod mene. Golubarstvom sam se počo bavit ko deran, s 12-13 godina. Teško bi bilo sad prisić i ne držat više ništa – kaže Bačić, inače i član Udruženja odgajivača sitni životinja Subatice.

Što se subatički rasa tiče, one se razvijaje, kako stoji zabiluženo u standardima izmed 1860. i 1900. godine.

Josip Bačić sa primercima subotičkog jednobojnog plavog letača

– Onda su ukrštane rase s ovi prostora s mađarskim rasama i tako se to dalje razvija. Standard se pokadkad minja, al ne svakog dana, otprilike na dvadesetak godina. Pri Savezu se standardni svake rase usklađivaje. Samo nek bude mladi, biće i subatički rasa.

Od pomenuti subatički rasa Bačić se posebno osvrnio na subatičkog jednobojnog plavog letača koji je bio prid nestankom.

– Ova rasa koju karakteriše jedna boje i krupne oči je bila prid izumiranjom. Uspili smo za sad da je sačuvamo i sad nas 3-4 drži ove golubove ozbiljnije. Ne kažem da ji nema i kod drugi golubara, ali je to po nikoliko primeraka. Ovu rasu su ljudi jedno vrime malo manje „obožavali" i bila je prid izumiranjom. Sad imamo 200-300 jedinki i mislim da ćemo je lakše sačuvat. Kad to budu drugi vidili, verovatno će ova rasa opet doživit ekspanziju, pa neće nestat. Golubovi ove rase mogu biti zdravo cinjeni. Prija četri godine smo, na primer, bili na Evropskoj izložbi balkanski rasa golubova u Bugarskoj i tamo je ova rasa ocinjena visokim ocinama, s 97 poena, što je ritkost. Zafalni smo i na toj priliki da prikažemo da čuvamo tradiciju.

Svaki hobi ima svoje izazove, a kod golubara se to širi i na predatore kojima su golubovi često ma „meniju".

– Pehovi se dešavaju, ne zatvoriš vrata, objekat nije dovoljno bezbedan, ima i lopova, a ima i grabljivica poput lasice, tvora... To su krvoločne životinjice koje ne znaju da dođu, odnesu jednog goluba i naidu se. Zateko sam jedared 24 goluba na gomili. Predator je mogo proć kroz rupu, golubove nije mogo provuć i ređo ji je. Kad vam tako bude desetkovano jato za jednu noć, teško je nastavit.

Ono što naš sagovornik podvlači uvik kad ima priliku, za opstanak subatičkog jednobojnog plavog letača, al i svi druga rasa, potribno je uključit što više mladi odgajivača.

– Moramo bit zafalni na onom što imamo, da naše rase čuvamo i razvijamo, a to jedino možemo uradit ako bude novi generacija kojima će „pero uć u ruku" – dodaje Bačić na kraju.

N. S.

BUNJEVAČKA NARODNA NOŠNJA (I)

Lipota otmenosti

Bunjevci su oduvik slidili primer otmenosti za oblačenje kako ženskog tako i muškog svita. Da bi mogli dočarat pravu sliku o običajima jednog naroda, nošnja je zasigurno jedna od bitni stvari koja oslikava na koji način se živilo, kako se šparalo i kako su naši prici sačuvali svoje nasliđe za pokolenja.

Bunjevačka narodna nošnja ko jedan od bitni segmenata materijalnog kulturnog nasliđa vrimenom je poprimila nova obilužja. Tokom druge polovine XIX i početkom XX vika ona je dobila obilužje po kojima je danas pripoznatljiva, ne samo kod nas, neg i u većini evropski zemalja pa i drugdi.

MUŠKA BUNJEVAČKA NARODNA NOŠNJA

Pokrivala za glavu: šepica, šešir i šubara. Kod Bunjevaca su se koristila isključivo dva pokrivala za glavu. Starijima je najčešće bila zastupljena šubara-šepica, a novijeg vrimena šešir.

Košulja se kadgod izrađivala od domaćeg platna, no već više od po vika se šije od kupovnog bilog platna, koje mora bit određene gustine, prvenstveno zbog štirkanja – obašve i zaponjaka. Košulja je bila široka, sa širokim rukavima. Na ramenom dilu su bila pojačanja nazvana – zakrpe. Puca su bila končana, a oblačila se priko glave.

Gaće su isto od bilog platna, a bile su od 4-6 pola. Sva bunjevačka nošnja je bila svečana i radna, uglavnom se liti nosile gaće.

Pantalone – čakšire su rađene od različiti materijala, uglavnom ugasni boja. Takođe, proste uske, široke – šunkarice i s natkurnjakom, i jedne i druge su bile uske u listovima.

Odilo se nosilo u svečanim prilikama nuz čizme, ugasni boja el s nevidljivim, odnosno, jedva primetnim prugama. Sastojalo se od čakšira, kaputa i prsluka. Nuz odilo nosio se šešir.

Obuća: papuče, čizme, klompe. Papuče su uglavnom bile crne boje, liti se nosile na bosu nogu, a zimi su se obuvale na vunene čorape. Nije na odmet kazat da su čorape bile jednobojne.

Čizme su bile crne boje, visoke i dosezale su do ispod kolina. Razlikuju se dva osnovna tipa čizama: tvrdi sara i niski-mekani sare (Bunjevci zovu čizme na bore).

Klompe su bile izrađene od drveta i nosile su se zimi. U klompe se metne malo slame, a obavezno na noge debele valjane el štrikane čorape.

Muškarci su zimi nosili kaputе sa striganskim kragnama.

ŽENSKA BUNJEVAČKA NARODNA NOŠNJA

Za razliku od muške, prilično jednostavne nošnje, bunjevačka ženska narodna nošnja sastoji se od više dilova, a pored tog je mnogo bogatija i pridstavlja pravo remek dilo elegancije, skladnosti i ženstvenosti. Sastavni dilovi ženske bunjevačke nošnje su uglavnom uvik bili isti, s malim odstupanjima, kad je u pitanju svečana, a radna se nikad nije minjala.

Nošnja je pokazatelj umišnosti i vridnoće domaćinstva, al i znak materijalnog statusa porodice u društvenom okruženju. Ona je pratila životno doba jedne žene od njezinog ditinjstva, divojaštva, veridbe, udaje, posli udaje, materinstva, zrile dobi, starosti i udovištva.

Bitno je kazat da su se strogo poštivale različitosti u nošnji, ako se ona nosila za radne el svečane blagdanske, radosne i žalosne prigode u familiji. Tako razlikujemo:

- Radnu nošnju – svakiašnju
- Svečano ruvo za crkvu i blagdane
- Svadbena nošnja – ruvo za vinčanje
- Ruvo za žalost – uvik crno
- Svečana narodna nošnja – oblačenje divojke za prigodne svečanosti, balove, Dužijancu, Bršančevo, prela, Uskrs, Tilovo, Trojstvo, proštenja i Dove.

Ženska bunjevačka nošnja za svečane prilike

Dilovi bunjevačke ženske nošnje bili su:

- Pokrivala za glavu (konđa i kapica – koje su se stavljale direktno na kosu i marama koja se povezivala priko nji)
- Mider
- Ženska košulja – dio odiće koji se oblačio priko košulje (prsluk – reklija – leveš)
- Skute (kasnije su zaminjene kratkom podsuknjom)
- Turnir
- Podsuknja
- Suknja
- Pregača –kecelja – keceljac
- Obuća – (papuče, cipele)

Logično da se većina ovi dilova razlikovala kad je bila u pitanju radna el svečana nošnja. Pored tog, niki od dilova nošnje, prvenstveno ukrasi za kosu koji su se samo u svečanijim prilikama nosili, a šminkanje, koje se sastojalo od rumenila i garavljenja obrva, takođe je bilo vezano za svečanu nošnju. U sastavu zimske nošnje nalazilo se još nikoliko dilova, ko što su: ćurdija, marame priko ramena – kožuv (kratak gornji dio odiće od krzna).

(nastavlja se...) **T. B.**

POMINJE SE SAMO DVARED U STAROM ZAVITU I JEDARED U NOVOM, I PORED TOG MELKIZEDEK JE ARHETIP SVEĆENIČKOG POZIVA, AL ZAŠTO?

Melkizedek – kralj Salema

Melkizedek se samo dvared pominje u Starom zavitu, jedared u Knjigi Postanka i jedared u Psalmima. On je i nuz to, prva osoba koja se naziva svećenikom. U Knjigi Postanka (14:18-20) posli pobide nad koalicijom mesopotamijski kraljova, kako bi izbavio svojeg kidnapovanog nećaka Lota, Abrahama pozdravlja Melkizedek, koji ga dariva kruvom i vinom:

Pošto se vratio, porazivši Kedor-Laomera i kraljeve koji su bili s njim, u susrit mu, u dolinu Šave, to jest u Kraljev dol, izađe kralj Sodome. 18 A Melkisedek, kralj Šalema, iznese kruva i vina. On je bio svećenik Boga svevišnjega. 19 Blagoslovi ga govoreći: »Od Boga svevišnjega, Stvoritelja neba i zemlje, neka je Abramu blagoslov! 20 I svevišnji Bog, što ti u ruke prida neprijatelje, faljen bio!« Abram mu dade desetinu od svega.

Nejasno je (i povod za brojne rabinističke diskusije) koje je zapravo koga darivo, al u velikoj miri med kršćanskim teolozima Mekizedekovo nuđenje kruva i vina bilo je priteča onog što danas zovemo svetom Euharistijom. U Poslanici Hebrejima, Isus Krist se opisiva ko: „zauvik svećenik reda Melkizedeka". Prateći ovu formulaciju, nalazimo u Psalmu 110 slideće: „Gospodin se zakleo, i neće se pokajat: ti si svećenik dovika po redu Melkizedekovom". Tako je Melkizedek „našo" svoj put do kanona Rimokatoličke crkve i njezine martirologije (izučavanje kršćanski mučenika), njegovog imena Crkva se s virnicima podsića 26. avgusta svake godine.

U Knjigi Postanka, Melkizedek je opisan ko kralj i svećenik „Boga najvišeg", al u knjigi Starog zavita

Psalmi, potvrđiva mu se samo da je svećenik. Ko je onda zapravo Melkizedek?

U većini mazoretski hebrejski tekstova, Melkizedekovo ime napisano je na dva načina: Meleki i sedek. Meleki znači „kralj" a sedek „pravednost", el da potpuno odgovara pravopisu hebrejskog, „Zedek". Poslidnji samoglasnik „i" u riči Meleki prisvojnog je karaktera, pa „Meleki Sedek" mož značit „Kralj pravičnosti" al isto tako i „moj kralj je Zedek".

Zedek je bilo Kanansko božanstvo koje je obožavano u preizraelitskom Jeruzalemu. Drugi privod („moj kralj je Zedek") je virodostojan, zbog blagoslova koje Melkizedek izgovara, kad blagoslovi Abrahama, on također blagosilja i „Boga najvišeg" (heb. El Elyon), pozivajući se na najviše božanstvo Kanaanskog panteneona. Ovaj način oslovljavanja Boga kasnije su priuzeli Hebreji, kad bi se spominjali boga Abrahama, Izaka i Jakova.

Ovaki način oslovljavanja Boga u Psalmima ponavlja se više od dvadest puta. Najvirovartnije se kod autora Knjige Postanka već tad smatralo da „El" od „El Elyon" nije ništa drugo do jedno od imena Jehove (YHW), Boga Izraela.

Na žalost, ovo nam ne daje dovoljno informacija da rasvitlimo ko je bio Melkizedek, jel bio konkretan kralj, el je samo imo određenu počast po kojoj se tako mogo oslovljavat (kralj pravičnosti). Ovo je također teško pitanje.

Abraham, pripoznajući autoritet i autentičnost kanaanskog svećenika-kralja, mož izazvat nervozu. Niki biblijski učenjaci njegovo pojavljivanje u Svetom pismu tumače ko određenu vrstu diverzije, dodanu kako bi se bacila senka sumnje na utvrđene dogme.

U Knjigi Postanka tvrdi se da je Melkizedek kralj Salema. Najvirovatnije, ovaj Salem nije ništa drugo do Jeruzalem, glavni grad Davidovog kraljevstva. Niki teolozi smatraje da je priča o Melkizedeku virovatno doživila svoju konačnu formulaciju u eri Davidovoj, služeći nikog apologetskoj svrsi njegove vladavine i njegovog svećenstva, koje je svoje dužnosti obavljalo iz Jeruzalema.

David je lično obavljo i određene dužnosti koje su bile svećeničke (Prva knjiga o Samuelu 21:1-6, Druga knjiga o Samuelu 6:12-15) čime je imo apsolutnu jurisdickiju nad svećenstvom (Prva knjiga o Kraljevima 2:27,35). Abrahamovo priznanje kralja-svećenika je očekivanje vrimena kad će njegovi brojni potomci darivat Davida.

Kad Psalmi 110 divane o Melkizedeku, kralju-svećeniku ko prototipu Mesije koji će tek bit rođen, a koji je i sam potomak Davidov, možemo zaključit da se radi o alu-ziji na Davidovo potomstvo. Ova aluzija je autora Poslanice Hebrejima povela za vizijom da je Melkizedek u jednom istorijskom trenutku, u niku ruku sve ono što će Isus Krist kasnije i zauvik bit, istinski kralj pravičnosti („Meleki se-dek") el kako su ga još zvali, a zovu ga i danas, knez mira.

Privo i priredio:
Tihomir K. Matković

PRIDSTAVLJAMO BILJKU KOJU KORISTE I ASTRONAUTI

Kinoa – majka svi žitarica

Kinoa je biljka koja nam dolazi iz Južne Amerike, njezino sime se već 600 godina koristi, a svrstava se u žitarice iz porodice trava. Koristi se isto ko i svaka žitarica i ima istu, čak i bolju hranljivu vridnost.

Ne sadrži gluten, pa je smiju koristit bolesnici koji boluju od celiakije. Sadrži mnogo više bilančevina od ječma i prosa, a po količini aminokiselina je uporeĎivaje sa sojom. Kinoa je bogata vitaminima i mineralima ko što su E-vitamin, B-vitamin, mononezasićene masti, antioksidati, gvožđe, fosfor, kalcijum, magnezijum, mangan, cink, bakar, seleijum, vlakna i svi 8 aminokiselina (dok druge žitarice imaje 3).

Zafaljujuć vlaknima kinoa mož snizit nivo holesterola, ona reguliše šećer. Zbog velike količine kalijuma normalizuje krvni pritisak, pomaže kod gojaznosti zbog količine vlakana, reguliše probavu, smanjiva apetit pa se mož izgubit višak kilograma na zdrav način. Pošto ima magnezijuma, priporučiva se osobama koje pate od migrene.

Kinoa se lako gaji, zafaljujuć svojoj prilagođenosti dobro podnosi visoke nadmorske visine, ladnoću i mož uspit tamo di druge žitarice ne bi mogle. Zrno kinoe je prirodno prisvučeno tankim slojom saponina koji je čuvaje od jakog vitra, žarkog sunca, ladni noći i ostali teški uslova u kojima raste. Saponini se uklanjaje prija pakovanja, a ako mala količina ipak ostane, prija kuvanja triba je dobro isprat. No, i nuz to, ona zadrži svoju blagu gorčinu.

Kinoa se ide sama el u kombinaciji s drugim žitaricama. Mož se koristit umisto pirinča.

Pravi se tako da se jedan dio kinoe polije s 2 dila vode i krčka oko 10-20 minuta. Triba pazit da se ne prikuva, onda se ne mož isti.

Svojim ukusom podsića na orašaste plodove i zdravo je dobra zamina za pirinč i kuskus. Dobro se kombinuje s ilima od piletine i savršeno se dobro miša sa svim salatama.

Kinoa salata I

250 grama kinoe
1/2 litre ladne vode
1 šargaripa
1 krastavac - frišak
1 crvena paprika
3 komada mladog luka
vezica peršina
3 kašike maslinovog ulja
so i biber

Skuvat kinou, šargaripu i papriku, isić na sitne kockice. Krastavac isić na kolutove, mladi luk i peršinov list isić na sitno. Sve sastojke pomišat u posudi, dodat olađenu kinou, istrenicat koricu limuna, maslinovo ulje i limuna iscidit po želji, dodat malo soli i bibera i sve dobro promišat.

Kinoa salata II

Kašika mliveni ora, kašika mlivenog badema, kašika lanenog simena, 2 jajeta, maslinovo ulje, so i biber.

Kinou skuvat, luk isickat i prodinstat. Dok se luk i kinoa olade, pomišat sa ostalim sastojcima. Umute se i jaja, pa pomišaje s ostalim sastojcima. Sve se izmiša i od tog se prave kuglice. Te kuglice peć u lerni na 220 stepeni, poređani na plehu, peku se na pek papiru.

Kolač od kinoe

150 grama kinoe
150 grama šećera
150 grama brašna
3 jajeta
80 grama putera
1 prašak za pecivo
1 limun
po želji šećera u pravu da se kolač pospe

Pripravljanje: Metnit kinou nek se kuva 10 minuta. U drugoj zdili umutit jaja, šećer, puter, limun. U smesu dodat olađenu kinou, brašno, prašak za pecivo. Sve zajedno umutit u jednoličnu smesu i metnit u plej nek se peče. Peć 25 minuta na 200 stepeni. Kad je pečeno, izvadit iz lerne, pokrit krpom i ostaviti nek malo odstoji. Priko kolača posut šećer u pravu.

Pljeskavica od kinoe s brokolijom

250 grama kinoe
6 manji cvatova brokolija
veza mladog crng luka
1 limeta
malo friškog peršina
125 grama kačkavalja
2 kašike mlika
2 jajeta
120 grama brašna

Kinou skuvat i oladit. Sve sastojke sitno isickat, dodat olađenu kinou, sve dobro promišat i pravit pljeskavice koje se peku u ulju.

Pripravila:
Eva Kovač Pečkai

LIŠNJAK JE ŠIROKO RASPROSTRANJENA VOĆNA VRSTA

Dobar rod zavisi od oprašivanja

Biljka je jednodoma, to jest na jednoj biljki se nalaze razdvojeni muški - rese i ženski cvatovi. Sorte lišnjaka nemaje istovrimeno cvatanje muški i ženski cvatova, što u velikoj miri zavisi od temperaturni uslova.

Lišnjak je široko rasprostranjena voćna vrsta čiji se plod koristi ko rana, za stonu potrošnju, za konditorsku i farmaceutsku industriju, a takođe je važan izvor rane za mnoge divlje životinje. Sve veća tražnja lišnjaka, naročito kad je rič o konditorskoj industriji, rezultirala je podizanjom novi zasada.

Da bi proizvodnja lišnjaka bila uspišna, prilikom podizanja zasada potribno je izbignit mnoge pogriške koje je kasnije teško ispravit. To je vrlo značajno zato što je lišnjak dugovična voćna vrsta i samo sa stručnošću i znanjom triba pristupit podizanju njezinog zasada. Lišnjak živi i do 100 godina, a počinje rađat već u trećoj el četvrtoj godini. U puni rod stupa u sedmoj el osmoj godini, a period rodnosti je dosta dug. Mož davat plodove i do 70 godina, dok punu rodnost ostvariva gotovo 50 godina.

Muški i ženski cvatovi cvataju u različito vrime

Da bi se dobio dobar rod veliku pažnju triba poklonit izboru sorti i oprašivanju. Biljka je jednodoma. To znači da se na jednoj biljki nalaze razdvojeni muški i ženski cvatovi. Muški cvatovi su rese. One mogu bit dugačke i do 20 cm, obično je to 4-6 cm, a na njima se nalazi i do 200 prašnički komora. Ti cvatovi se formiraje tokom miseca juna. Polen lišnjaka bogat je skrobom, pa ga zbog tog viter mož prinet na kraće udaljenosti, 15-30 metara. Muški cvatovi, rese, brže rastu ako je vrime brez padavina. Ukoliko je vrime kišovito, a vazduh zasićen vlagom, rese rastu sporije. Jedna resa mož dat oko 4 miliona polenovi zrnaca. Ženski cvatovi se formiraje u grupama u pazuvu listova el muški cvatova i to 3-15 u grupi, na jednogodišnjim grančicama. Oprašivanje se obavlja pomoću vitra u periodu zime, od decembra do kraja februara, kada lišnjak cvata. Oplodnja se dešava tokom maja. Karakteristično za lišnjak je da se jajnici u ženskim cvatovima razvijaje tek nakon sredine januara el februara, što znači i da se oplodnja odvija kasnije.

Većina sorti je samobesplodna. Karakteristično je da sorte lišnjaka nemaje istovrimeno cvatanje muški i ženski cvatova. Ono je prominljivo i zavisi od interakcije genetski svojstava sorte i ekološki uslova u kojima se lišnjak gaji. Muški cvatovi mogu procvatat prija ženski el posli, a pokadkad se cvatanje mož i podudarit. Sve to zavisi od vrimenski uslova. Tokom ladne i duge zime prvo cvataje ženski cvatovi, a ako je zima blaga, prvo cvataje muški. Zbog tog je u zasadu neophodno imat više sorti, najmanje 2-3 sorte, koje se međusobno oprašivaju. Dok na jednoj biljki cvataju rese, na drugoj cvataje ženski cvatovi. Pojava neplodonošenja mož bit povezana i s pojavom mrazova, zbog koji dolazi do izmrzavanja cvatni pupoljaka. Zbog tog je u područjima s čestom pojavom mrazova poželjno u zasadu imat i primerke divljeg lišnjaka, jel se oni odlikuju visokom otpornošću muški cvatova na niske zimske temperature.

Opasni su iznenadni prolićni mrazovi

Kad dođe do cvatanja, ukupan rod može uništit i kratkotrajan mraz sa temperaturom od -3°C. U periodu mirovanja biljke su u stanju izdržat niske temperature, al iznenadni prolićni mrazovi mogu uništit pupoljke koji su se počeli otvarat i cvatat. Njeva ositljivost na niske temperature zavisi od tog u kojoj fazi se nalaze. Tokom zime pupoljci mogu izdržat i temperature do -30°C. Muški cvatovi tokom cvatanja mogu stradat već na -3 do -5°C. Ženski cvatovi u periodu cvatanja stradaje na -8°C, a oplođen cvat strada na -3°C. Uspišno oprašivanje zavisi od vrimenski uslova.

Produženi kišni period dovodi do spiranja polena i spričavanja njegovog širenja pomoću vitra. Prinosi, u kišnoj godini, su vrlo niski, a nizak je i kvalitet plodova.

Veštačko oprašivanje za bolji rod

Cvatanje lišnjaka mož trajat 3-4 sedmice, a u prosiku je to 9 el 10 dana. Na dužinu cvatanja utiču vrimenski uslovi. Nakon oprašivanja rese opadaje, a ženski cvatovi nastavljaje se razvijat. Da bismo dobili bolje oprašivanje i oplodnju, a samim tim i obilniji rod, mož se obavit i veštačko oprašivanje lišnjaka. Postoji nikoliko načina oprašivanja, a najjednostavniji su da se za oprašivanje odsiče grana s resama i odnese do stabla koje će bit oprašeno i tamo se grana s resama dobro protrese. Drugi način je da se prikupe cvatale rese i da se oprašivanje obavi istresanjom resa na određeno stablo. Jedan od načina veštačke oplodnje je sakupljanje polena tako što se rese stresu u papirnu vrećicu, zatim se sve zamota u celofan i čuva u frižideru na temperaturi od 0°C. Po potribi, se lišnjak oprašiva tako što se četkica za slikanje umoči u polen u vrećici i lagano priđe priko stigmi ženskog cvata. Taj metod je pogodan za male žbunove.

Leska je heliofit. To znači da rodne pupoljke formira na periferiji krošnje i na to triba obratit veliku pažnu tokom rizidbe i održavanja zasada. Da bismo dobili dobar rod, zdravo je važno odabrat dobar sortiment zasada i poznat biološke karakteristike sorti i njevo reagovanje na uslove sridine.

Sorte i njevi oprašivači

Svakoj sorti odgovara oprašivač specifičan za nju. Zato u nastavku donosimo prigled najbolji oprašivača po sortama:

Pijemontski - sinonimi: Tonda Gentlle delle Langhe del Piemonte, Tonda Gentlle delle Langhe, Ronde du Piemont, Tonda Gentile del Piemonte. Reč je o autosterilnoj sorti i triba joj oprašivač. Dobro je oprašivaje sorte: Tonda Gentille Romana, Negret, Cosford, Cutard, Mortadella, Nocchione.

Tonda Gentille Romana - autosterilna sorta, dobro je oprašivaje: Pijemontski, Tonda di Giffoni, Mortadella, Nocchione.

Tonda di Giffoni - autosterilna sorta, dobri oprašivači su: Tonda Gentille Romana, Pijemontski, Mortadella, Nocchione.

Rimski - ova sorta je dobar oprašivač za većinu drugi sorti lišnjaka, naročito za sortu Istarski dugi. Cosford je dobro oprašiva, a takođe je autosterilna sorta.

Istarski dugi - autosterilna sorta, dobro je oprašivaje: Rimski, Halški džin, Ludolf, Davijana

Cosford - dobro ga oprašiva sorta Rimski.

Nikola Ostrogonac dipl.ing
Savitodavac PSSS Subatica

Horoskop za februar

Odavaćete utisak energičnosti prid svojom okolinom i pokušavat uskladit različite poslovne interese. U odnosu s voljenom osobom postoje različite potribe i interesovanja, al stalo vam je primostit ljubavni nesklad i ostvarit zajedničku sriću. Povedite računa o ishrani.

Po oprobanom receptu vodiće vas uspišna pravila u poslovno-finansijskoj saradnji, a nuz to potriban vam je i kogod ko bi vas podržo u odlučujućim situacijama. U odnosu s voljenom osobom kadgod vam manjka hrabrosti izrazit svoje emotivne namire. Kontrolišite povrimeno pritisak!

Bićete suviše ponosni progovorit o određenim problemima koji vas budu sputavali i na taki način brespotribno ćete otežavat svoj poslovni položaj. U ljubavnoj perspektivi nema potribe da se zavaravate velikim iluzijama i ničijim obećanjima. Mož bit problema s jetrom.

Bićete energični i aktivno ćete učestvovat u različitim događajima na poslovnoj sceni. Pri tom ćete znat ostvarit korisne ciljove. Nalazićete se u fazi emotivnog uzleta, el nove ljubavne inspiracije. Puni energije otiraćete sve moguće zdravstvene probleme.

Nalazićete se u fazi kreativnog uspona i pokušaćete poboljšat svoj poslovni položaj, a da bi uspili osmislit dobar plan, mudro sačekajte na završnu fazu u poslovnim prigovorima. Čerez emotivne inspiracije zračićete pozitivnom energijom i imat pažnju voljene osobe, al i dobro zdravlje.

Ostićete dodatni priliv kreativne energije i nećete se moć pomirit s prosičnim rezultatima. Na svu sriću imate podršku u svojoj okolini. U ljubavi učinite sve što je potribno da ulipčate svoj intimni život i odnos s bliskom osobom. Čuvajte se fizički povrida uslid nepažnje!

Dilovaćete promišljeno u različitim situacijama na poslu, a da bi uspili u svojim namirama moraćete pridobit čije povirenje. Priželjkivaćete veću emotivnu slobodu, el priliku da ostvarite svoje ljubavne namire, al događaji neće ić u željenom pravcu. Mož doć do problema s organima za varenje.

Pažljivo ćete analizirat kompletnu situaciju na poslovnoj sceni i procinjivat svoje mogućnosti, jel vam je stalo da ostvarite svoje ciljove. Ako vas kogod bude navodio na slobodnije emotivno izražavanje, privatite dobar podsticaj. Zdravlje brez veći promina.

Bićete angažovani na različitim stranama i budnim okom pratićete nove događaje na poslovnoj sceni. Moraćete postavit listu prioriteta u obavljanju poslova, to je zaista neophodno. Ako vam je stalo do emotivnog zbližavanja, el pomirenja s voljenom osobom, upotribite svoje skrivene adute, a imate ih. Povrimene glavobolje.

Bićete aktivni na različitim stranama i prinosit stvaralački impuls i kreativnu energiju na svoju okolinu. U ljubavi virujete u svoje zavodničke sposobnosti, al nećete se vezivat za prolazne vridnosti, premda vam je potribno prisustvo i emotivna naklonost suprotnog pola. Zdravlje dobro.

Imaćete utisak da se nalazite isprid drugi i samouvireno ćete odbacivat opaske koje nisu po vašoj volji. Nuz to, pritirano insistiranje na ličnim interesima stvoriće vam dodatne probleme u poslovnoj saradnji. Emotivni zanos koji vas bude zavatio tribaćete kontrolisat. Povrimena nervoza.

Kako se nalazite u stvaralačkoj fazi, zagovaraćete ubrzani poslovni ritam u svojem okruženju. Zarad veliki ambicija povrimeno ćete prikoracivat osnovna pravila. U ljubavnom životu, uporno ćete pokušavat nametnit se partneru ko autoritativna ličnost. Zdravlje dobro.

I. V.

KITE DOO Novi Sad
Bulevar Slobodana Jovanovića 4
21000 Novi Sad
Tel.: 021 400 525
Fax: 021 400 850
E-mail: office@kitedoo.rs
fb.com/kitedoo
www.kitedoo.rs

KITE d.o.o.

BAČKA TOPOLA

- Pravovremeno i kvalitetno održavanje, obezbediće Vam potrebne radne sate u sezoni, bez zastoja i neplaniranih troškova !
- U Bačkoj Topoli, u KITE DOO Servisno Distributivnom Centru, kao ovlašćeni distributeri i serviseri renomiranih svetskih proizvođača poljoprivredne mehanizacije (John Deere, JCB, Kuhn, Joskin, Geringhoff, Alpego, Grasdorf ...), nudimo Vam samo originalne rezervne delove i maziva, pokrivene fabričkom garancijom.
- Kod nas ćete naći originalni kvalitet po najpovoljnijim cenama, dostupan odmah i za sve Vaše potrebe.
- ***Posetite nas u našem Servisno Distributivnom Centru u Bačkoj Topoli! Adresa: Sunce 5, Bačka Topola***

Prodaja mašina: 063/ 291 156
Rezervni delovi: 063/ 86 50 155
Servisna služba: 069/ 10 40 276
Agronomija: 062/ 80 15 892
Precizna poljoprivreda: 063/ 563 402

www.kitedoo.rs

Dunja Babić – najlipša prelja Velikog bunjevačkog prela 2022.